Lietuvos Respublikos Konstitucija.

Ką turime apie ją žinoti?

Tekstas lengvai suprantama kalba.

Koks yra šis tekstas?

Šis tekstas parašytas
lengvai suprantama kalba.
Lengvai suprantama kalba reikalinga žmonėms,
kuriems yra sunku suprasti įprastus tekstus.
Lengvai suprantama kalba
padeda jiems sužinoti naujos informacijos. Tokių tekstų jau yra įvairiose pasaulio šalyse.

Lengvai suprantama kalba yra oficialus būdas
paprasčiau pateikti informaciją.
Tekstą rengė ekspertai, kurie dirba
pagal lengvai suprantamos kalbos taisykles.
Šios taisyklės galioja visoje Europoje.

Tekstuose lengvai suprantama kalba:

- yra mažiau informacijos,
- informacija yra aiškesnė,
- žodžiai yra lengvesni,
- sakiniai yra trumpesni,
- yra papildomų gyvenimo pavyzdžių,
  kurie padeda suprasti tekstą.

Nuotrauka:
Europos Sąjungos vėliava

Tekstus lengvai suprantama kalba rengia ir:

- Europos institucijos, pavyzdžiui:
  - Europos Parlamentas,
  - Europos Komisija,
- svarbios pasaulio organizacijos, pavyzdžiui:
  - Jungtinės Tautos,
  - UNICEF.

Nuotrauka:
Lengvai suprantamos kalbos ženkliukas

Kairėje pusėje matote lengvai suprantamos kalbos ženkliuką. Šį ženkliuką sukūrė „Inclusion Europe“.
Šis ženkliukas naudojamas visoje Europoje. Jį vadiname logotipu.

Daugiau informacijos apie šį ženkliuką anglų kalba galite perskaityti čia:
https://www.inclusioneurope.eu/easy-to-read

Šį tekstą parašėme antru sudėtingumo lygiu pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją.

Kas parašyta šiame tekste?

Koks yra šis tekstas? 2

Kas yra šis tekstas? 5

Kaip skaityti šį tekstą? 7

Kas yra Konstitucija? 8

1 dalis: Lietuvos valstybė 9

2 dalis: Žmogus ir valstybė 15

3 dalis: Lietuvos žmonės 28

4 dalis: Ūkis ir darbas 35

5 dalis: Seimas 41

6 dalis: Lietuvos Prezidentas 60

7 dalis: Lietuvos Vyriausybė 73

8 dalis: Konstitucinis Teismas 79

9 dalis: Teismai 83

10 dalis: Lietuvos savivaldybės 87

11 dalis: Lietuvos bankas 92

12 dalis: Valstybės pinigai 94

13 dalis: Lietuva ir kitos šalys 98

14 dalis: Konstitucija 119

Kas yra šis tekstas?

Šis tekstas yra

Lietuvos Respublikos Konstitucijos santrauka.

Santrauka reiškia, kad tekste perskaitysite

tik svarbiausią informaciją.

Pavyzdžiui, tik svarbiausią informaciją apie tai, kas rašoma Konstitucijoje.

Tekste bus pavyzdžių,

kurie jums padės geriau suprasti tekstą.

Kai kurie pavyzdžiai tekste yra papildomi.

Tai reiškia, kad tų pavyzdžių nėra Konstitucijoje.

Nuotrauka:

gestų kalba

Visi žmonės turi teisę

gauti jiems suprantamą informaciją. Pavyzdžiui:

- žmonės, kurie sunkiau mato,

  turi gauti informaciją

  didelėmis raidėmis,
- žmonės, kurie negirdi,

  turi gauti informaciją gestų kalba,
- žmonės, kurie sunkiau skaito,

  turi gauti informaciją

  lengvai suprantama kalba.

Nuotrauka:
Lengvai suprantamos kalbos ženkliukas

Šis tekstas yra parašytas
lengvai suprantama kalba.
Lengvai suprantama kalba yra oficialus būdas paprasčiau pateikti informaciją.

Lengvai suprantama kalba:

- reikalinga žmonėms,
  kuriems sunku suprasti įprastus tekstus,
- padeda žmonėms sužinoti
  naujos informacijos.

Tokių tekstų yra įvairiose pasaulio šalyse.

Visą Lietuvos Respublikos Konstitucijos tekstą rasite, jei paspausite šią nuorodą:
https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija20220522.htm

Kaip skaityti šį tekstą?

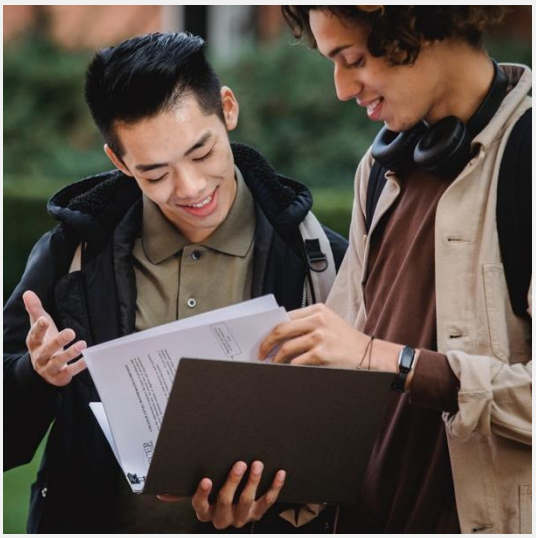

Šis tekstas yra ilgas.

Tai reiškia, kad tekste yra daug informacijos.

Jums nereikia viso teksto

perskaityti per vieną dieną.

Jūs galite paprašyti pagalbos, kai

norėsite skaityti šį tekstą.

Jums gali padėti, pavyzdžiui:

- draugas,
- šeima,
- savanoris,
- darbuotojas,
- kitas žmogus, kuriuo Jūs pasitikite.

Kas yra Konstitucija?

Konstitucija yra svarbiausias įstatymas Lietuvoje. Šis dokumentas rodo, pavyzdžiui:

- kokias teises turi žmonės Lietuvoje,
- kaip reikia spręsti
  įvairius klausimus apie Lietuvą,
- kaip rūpinamės kitų žmonių saugumu.

Konstituciją sudaro daug dalių.

Iš viso Konstitucijoje yra 14 dalių.

Šios dalys Konstitucijoje vadinasi skirsniais.

Kiekviena dalis paaiškina tam tikrą temą.

Pavyzdžiui:

- vienoje dalyje perskaitysite apie tai,
  kaip Lietuvos žmonės gali dirbti,
- kitoje dalyje perskaitysite apie tai,
  kaip Lietuvos žmonės išsirenka,
  kas vadovaus Lietuvai.

1 dalis: Lietuvos valstybė

Šioje dalyje sužinosite:

- Kas yra Lietuva?
- Ką gali daryti Lietuvos gyventojai?
- Kas yra Lietuvos sostinė?
- Kaip atrodo Lietuvos vėliava ir herbas?
- Kas yra Lietuvos himnas?

Kas yra Lietuva?

Nuotrauka:
Lietuvos vėliava

Lietuvos valstybė yra
nepriklausoma demokratinė respublika.
Nepriklausoma valstybė reiškia,
kad Lietuvos valdžia gali pati nuspręsti:

- ką daryti,
- ko nedaryti.

Nuotrauka:
Lietuvos Prezidentas
Gitanas Nausėda

Nepriklausoma valstybė taip pat reiškia, kad
Lietuva turi savo:

- Seimą,
- Prezidentą,
- teismus.

Demokratinė valstybė reiškia,
kad pagrindinius sprendimus priima
visi Lietuvos gyventojai.
Lietuvos gyventojai taip pat išrenka žmones, kurie
priima sprendimus, susijusius su Lietuva.
Pavyzdžiui, Lietuvos piliečiai renka Seimo narius.

Valstybę dar vadiname šalimi.

Kiekviena šalis turi savo teritoriją.

Teritorija reiškia, kad yra aišku,

kur šalis prasideda ir pasibaigia.

Tai dar vadiname valstybės sienomis.

Pavyzdžiui, Lietuva turi sieną su Latvija.

Ką gali daryti Lietuvos gyventojai?

Lietuvos gyventojai gali:

- gyventi Lietuvoje,
- kalbėti lietuvių kalba,
- balsuoti referendume.

Referendumas yra tada,

kai Lietuvos gyventojai balsuoja dėl klausimo,

kuris yra labai svarbus Lietuvai.

Taip valdžia sužino,

ką apie tą klausimą galvoja žmonės.

Pavyzdžiui, Lietuvoje vyko referendumas

dėl Europos Sąjungos.

Visi suaugę žmonės galėjo patarti valdžiai, ar

Lietuva turi būti Europos Sąjungoje.

Kas yra Lietuvos sostinė?

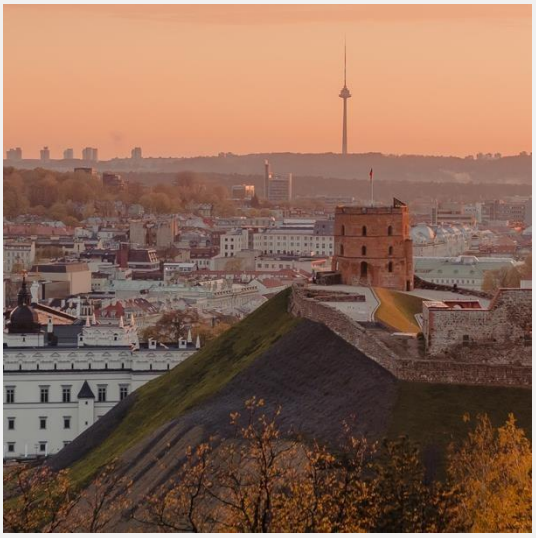

Vilnius yra Lietuvos sostinė.

Sostinė yra svarbiausias šalies miestas.

Sostinėje dirba Lietuvai svarbių institucijų vadovai.

Institucija yra, pavyzdžiui:

- Lietuvos Respublikos Seimas,
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė,
- Lietuvos Respublikos Prezidentūra.

Tai reiškia, kad sostinėje dirba:

- Ministras Pirmininkas,
- Seimo nariai,
- Prezidentas.

Kaip atrodo Lietuvos vėliava ir herbas?

Kiekviena šalis turi savo vėliavą ir herbą. Lietuvos vėliava yra trys juostos:

1. geltona juosta,
2. žalia juosta,
3. raudona juosta.

Nuotrauka:
Lietuvos vėliava

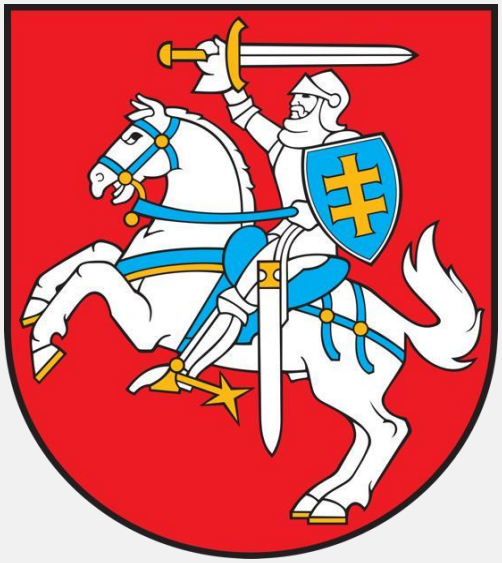

Nuotrauka:
Lietuvos herbas

Herbas yra pagrindinis šalies ženklas.

Jis leidžia žmonėms atpažinti kokią nors šalį. Pavyzdžiui, Lietuvą.

Herbus dažnai galime pamatyti vėliavose.

Lietuvos herbas yra baltas Vytis raudoname fone. Vyčiu vadiname Lietuvos karį, kuris joja žirgu.

Šis karys laiko kalaviją. Kalavijas yra senovinis ginklas.

Lietuvos herbą galite pamatyti, pavyzdžiui:

- vėliavose prie institucijų, pavyzdžiui, prie Vyriausybės pastato,
- ant žmonių marškinėlių krepšinio varžybose.

Nuotrauka:
Vincas Kudirka

Kas yra Lietuvos himnas?

Kiekviena šalis turi savo himną.

Himnas yra šaliai svarbi daina.

Lietuvos himnas vadinasi „Tautiška giesmė“. Šį himną sukūrė Vincas Kudirka.

Jis buvo garsus Lietuvos rašytojas ir muzikantas.

Lietuvos himną galime išgirsti, pavyzdžiui:

- įvairiose valstybės šventėse,

  pavyzdžiui, kai švenčiame

  Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną. Ją

  švenčiame kovo 11 dieną,

- sporto varžybose,

Tada visi supranta,

kad ši muzika groja Lietuvos garbei.

Pavyzdžiui,

kai Lietuvos sportininkas laimi varžybose:

1. Jis gauna medalį.
2. Groja Lietuvos himnas.
3. Žmonės atsistoja ir klausosi himno.
4. Žmonės iš Lietuvos gieda himną.

2 dalis: Žmogus ir valstybė

Šioje dalyje sužinosite:

- Kokias teises turi žmonės?
- Ką daro Lietuvos įstatymai?
- Ką gali turėti Lietuvos žmonės?
- Apie ką mes galime kalbėti Lietuvoje?

Kokias teises turi žmonės?

Konstitucijoje yra parašyta,

kad visi žmonės turi teises.

Pavyzdžiui, kiekvienas žmogus turi teisę, kad

kiti žmonės jį gerbtų.

Taip pat visi žmonės turi laisves.

Pavyzdžiui, kiekvienas žmogus

turi teisę gyventi laisvėje.

Tokias teises ir laisves

visi žmonės įgyja tada, kai gimsta.

Jas vadiname prigimtinėmis teisėmis ir laisvėmis.

Niekas be kito žmogaus sutikimo negali:

- žmogaus liesti,
- žmogaus mušti,
- žmogaus kankinti,
- kitaip blogai elgtis su žmogumi.

Ką daro Lietuvos įstatymai?

Kiekvieną žmogų Lietuvoje saugo įstatymai.

Įstatymai yra taisyklės,

kurių laikosi Lietuvos žmonės.

Įstatymuose yra parašyta, kada

žmogus elgiasi blogai.

Pavyzdžiui, įstatymuose yra parašyta, kad

niekas negali žudyti kito žmogaus. Jeigu

žmogus taip pasielgia, jį nubaudžia.

Pavyzdžiui, jeigu žmogus padarė kažką blogo,

policija gali sulaikyti tą žmogų.

Vėliau tą žmogų gali:

- teisti teisme,
- nubausti,
- uždaryti į kalėjimą.

Ar žmogus tikrai pažeidė įstatymą, nuspręsti

gali tik teismas.

Jeigu teismas pasako,

kad žmogus nieko blogo nepadarė,

policija žmogų paleidžia.

Nuotrauka:

teismo darbuotoja

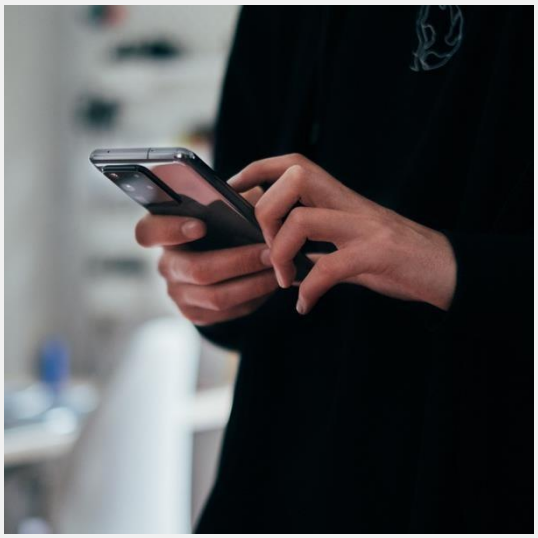

Kiekvienas žmogus turi savo asmeninį gyvenimą. Todėl

žmogus gali nesakyti kitiems žmonėms:

- ką jis veikia,
- su kuo jis bendrauja,
- su kuo jis susirašinėja.

Niekas negali jums nepasakęs

ieškoti informacijos apie tai:

- su kuo jūs susirašinėjate,
- su kuo jūs kalbate telefonu,
- su kuo jūs bendraujate.

Tai yra draudžiama,

nes taip yra parašyta įstatymuose.

Ką gali turėti Lietuvos žmonės?

Jeigu jūs turite savo:

- mašiną,
- žemę,
- namus,

be jūsų leidimo niekas negali jų:

- liesti,
- gadinti,
- naudotis.

Taip yra parašyta įstatymuose.

Jeigu jūs turite savo žemės Lietuvoje, tačiau ten negyvenate, gali atsitikti taip, kad Lietuvai reikės jūsų žemės.

Pavyzdžiui, jūsų žemėje reikės pastatyti svarbų pastatą, kuris bus reikalingas visiems Lietuvos žmonėms.

Tada Lietuva galės paimti jūsų žemę, tačiau už tai jums turės atsilyginti.

Pavyzdžiui, Lietuva jums sumokės pinigų.

Jeigu turite savo namus, kiti žmonės į juos gali ateiti tik tada, kai juos pakviečiate.

Į jūsų namus kiti žmonės be leidimo gali ateiti, jeigu:

- jums reikia gydytojo pagalbos,
- jūsų namuose kilo gaisras,
- jūsų namuose yra pavojingas žmogus.

Jeigu taip atsitiko, kiti žmonės, pavyzdžiui, policininkai ar gydytojai, gali įeiti net ir tada, jeigu jūs to nenorite.

Šie žmonės turi gelbėti jus nuo pavojaus.

Apie ką mes galime kalbėti Lietuvoje?

Visi žmonės gali pasirinkti:

- kas jiems yra svarbu,
- kas jiems rūpi,
- kokiu tikėjimu jie tiki.

Visi žmonės gali laisvai apie tai kalbėti. Taip yra parašyta įstatymuose.

Tačiau tada, kai kalbate apie tai, kas jums svarbu:

- turite gerbti kitus žmones,
- turite gerbti tai, kas yra svarbu kitiems žmonėms,
- negalite meluoti apie kitus žmones,
- negalite negražiai kalbėti apie kitus žmones arba jų tikėjimą.

Jeigu jūs nesilaikote įstatymų, pavyzdžiui:

- negražiai elgiatės su kitais žmonėmis,
- negražiai kalbate apie kitus žmones,

policija gali jus nubausti.

Saugi Lietuva

Policija prižiūri tvarką Lietuvoje.

Net jei žmogus blogai elgėsi,

policija turi gerbti visus žmones,

nesvarbu, ar žmogus:

- yra vyras, ar moteris,
- yra iš Lietuvos, ar iš kitos šalies,
- kalba lietuvių, ar kita kalba,
- turi daug, ar mažai pinigų.

Jeigu kitas žmogus:

- jus įžeidinėja,
- muša ar kitaip kenkia jūsų sveikatai,
- negražiai apie jus kalba,

jūs turite teisę apie tai pranešti teismui.

Nuotrauka:
teismo darbuotoja

Kai jūs pranešite teismui, teismas

įvertins, ar tas žmogus pažeidė

įstatymus, pavyzdžiui:

- jus mušė,
- negražiai apie jus kalbėjo,
- jums kenkė.

Nuotrauka:
teismo darbuotoja

Jeigu teismas nuspręs,

kad žmogus pažeidė įstatymą, teismas

tą žmogų nubaus.

Pavyzdžiui, tas žmogus turės jūsų atsiprašyti.

Kol teismas nepasakė, kad žmogus blogai elgėsi,

mes negalime žmogaus vadinti kaltu.

Ar asmuo pažeidė įstatymą, pasakyti

gali tik teismas.

Taip pat tik teismas gali nubausti žmogų, kuris blogai elgėsi.

Pavyzdžiui, teismas gali:

- liepti žmogui sumokėti pinigų,
- pasodinti žmogų į kalėjimą,
- liepti žmogui atsiprašyti kito žmogaus, su kuriuo jis blogai elgėsi.

Kaip vyksta teismas?

Nuotrauka:
teismo darbuotoja

Kai vyksta teismas,
žmogui gali reikėti duoti parodymus.
Tai reiškia, kad teisėjas gali pakviesti žmogų papasakoti, kas atsitiko.
Tačiau teisėjas negali versti žmogaus duoti parodymus prieš:

- save,
- savo šeimą,
- kitus savo giminaičius.

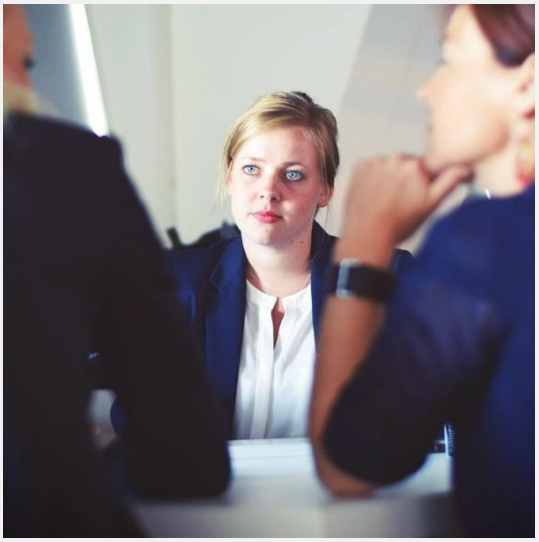

Nuotrauka:
advokatė

Jeigu jus pakvietė į teismą
ir jums sako, kad jūs blogai elgėtės, jums gali reikėti pagalbos.
Pavyzdžiui, jums gali reikėti žmogaus,
kuris padės jums apsiginti.
Tokius žmones vadiname advokatais.
Visi žmonės turi teisę,
kad teisme juos gintų advokatas.

Ką reiškia būti Lietuvos piliečiu?

Kiekvienas Lietuvos pilietis gali:

- gyventi ten, kur nori,
- keliauti ten, kur nori.

Tai reiškia, kad kiekvienas Lietuvos pilietis gali:

- laisvai keliauti ir į kitas pasaulio šalis,
- gyventi Lietuvoje,
- gyventi kitoje šalyje.

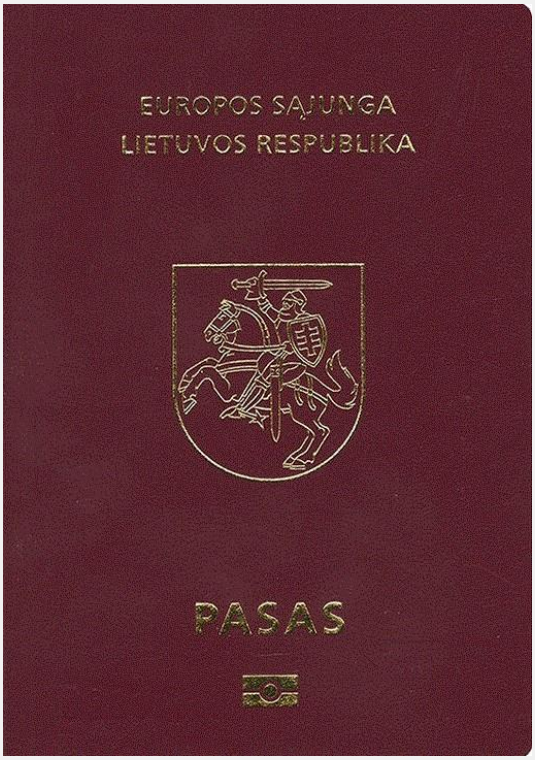

Nuotrauka:
Lietuvos Respublikos pasas

Lietuvos pilietis yra žmogus,

kuris turi Lietuvos pasą.

Tik Seimo priimtas įstatymas arba teismas

gali uždrausti Lietuvos piliečiui:

- išvykti iš Lietuvos,
- keliauti Lietuvoje.

Taip atsitikti gali, jeigu, pavyzdžiui:

- Lietuvoje vyksta karas ir piliečiai privalo ginti Lietuvą,
- Lietuvoje įvyko didelė nelaimė ir žmonėms nesaugu keliauti,
- žmogus padarė nusikaltimą ir dėl to jam draudžiama palikti savo namus.

Jei Lietuvos pilietis keliauja ar gyvena kitoje šalyje,

jis visada gali grįžti į Lietuvą.

Ką reiškia dalyvauti šalies valdyme?

Visi Lietuvos žmonės turi teisę

dalyvauti savo šalies valdyme.

Tai reiškia, kad visi žmonės gali:

- eiti balsuoti,
- eiti dirbti į svarbias institucijas. Pavyzdžiui, į Seimą.

Jeigu Jums nepatinka,

kaip dirba svarbios šalies institucijos,

jūs galite:

- pasakyti, ką institucijos daro blogai,
- apskųsti institucijų sprendimus,
- parašyti peticiją.

Peticija galite parodyti, kad nepritariate,

pavyzdžiui, naujam įstatymui.

Tai reiškia, kad jūs:

- parengsite dokumentą jums svarbia tema,
- išsiųsite šį dokumentą į instituciją. Taip

institucija sužinos Jūsų nuomonę.

Peticijos gali pakeisti institucijos sprendimus.

Kas gali balsuoti?

Beveik visi Lietuvos gyventojai
gali eiti balsuoti.
Pavyzdžiui, balsuoti einame tada,
kai renkame Lietuvos Prezidentą.

Balsuoti gali eiti žmonės, kurie
yra vyresni nei 18 metų. Tai
reiškia,
kad jiems yra 18 metų arba daugiau.
Balsuoti gali eiti žmonės,
kurie gali patys priimti sprendimus. Pavyzdžiui,
jie gali be kitų pagalbos nuspręsti:

- ką nusipirkti,
- kur gyventi,
- ką dirbti.

Ką gali daryti Lietuvos gyventojai?

Lietuvos gyventojai gali rinktis į taikius susirinkimus.

Susirinkimuose gyventojai gali kalbėti apie jiems svarbius dalykus.

Tačiau tokiuose susirinkimuose žmonės:

- negali turėti ginklų,
- negali muštis,
- turi gerbti vienas kitą.

Nuotrauka:
Lenkijos vėliava

Lietuvoje gyvena daug skirtingų žmonių. Kai kurie žmonės yra skirtingų tautybių.

Pavyzdžiui, Lietuvoje gyvena tokių tautybių žmonės:

- lietuviai,
- lenkai,
- rusai,
- žydai.

Lietuvos piliečiai, kurie yra kitų tautybių, turi teisę saugoti ir dalintis savo:

- kalba,
- kultūra.

Mums svarbu gerbti visus žmones.

3 dalis: Lietuvos žmonės

Šioje dalyje sužinosite:

- Kas yra šeima?
- Koks yra mokslas Lietuvoje?
- Kokia yra kultūra Lietuvoje?
- Kuo gali tikėti Lietuvos žmonės?

Kas yra šeima?

Lietuvoje šeima yra labai svarbi.

Todėl Lietuva saugo:

- šeimas,
- mamas,
- tėčius,
- vaikus.

Santuoka yra sudaroma tada,

kai vyras ir moteris susituokia.

Vyras ir moteris gali susituokti tik tada,

kai jie abu sutinka.

Kai du žmonės susituokia,

jie tampa šeima.

Šeimoje vyras ir moteris yra lygūs.

Tai reiškia, kad jie abu turi vienodas teises.

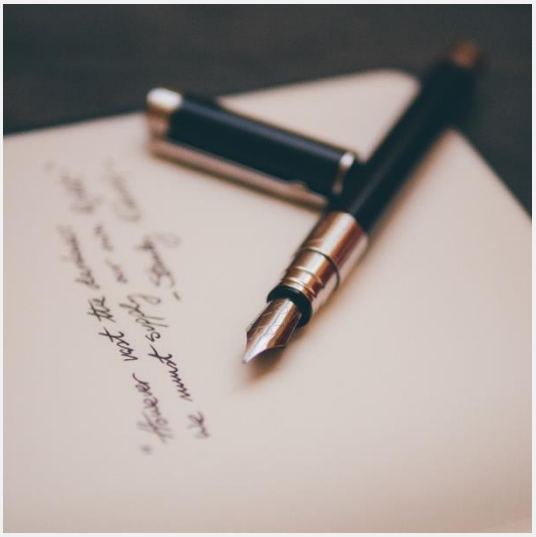

Svarbius mūsų gyvenimo įvykius

Lietuva užrašo dokumentuose.

Pavyzdžiui, Lietuva užrašo:

- kada žmogus gimė,
- kada žmogus susituokė,
- kada žmogus mirė.

Lietuvai taip pat yra labai svarbūs vaikai.

Todėl Lietuva sako, kad tėvai turi:

- rūpintis savo vaikais,
- prižiūrėti vaikus tol,
  kol vaikams sueis 18 metų.

Tačiau vaikai taip pat turi rūpintis savo tėvais. Pavyzdžiui,

vaikai turi:

- gerbti savo tėvus,
- prižiūrėti tėvus, kai jie pasens,
- saugoti savo tėvus ir jų turtą.

Lietuva padeda šeimoms,

kurios augina savo vaikus.

Pavyzdžiui,

Lietuva duoda šeimoms pinigų.

Taip pat Lietuva padeda mamoms,

kad joms būtų lengviau auginti vaikus.

Pavyzdžiui, Lietuvos įstatymuose parašyta, kad:

- moterys, kurios laukiasi vaikų,
  gali išeiti ilgų atostogų ir už tai gauti pinigų,
- mamos, kurios pagimdo vaikus,
  gali išeiti atostogų ir už tai gauti pinigų,
- darbo vieta, kurioje dirba mamos,
  turi būti mamoms patogi.

Mokslas Lietuvoje

Lietuvoje yra daug mokymo ir auklėjimo įstaigų. Šios įstaigos yra, pavyzdžiui:

- darželiai,
- mokyklos.

Lietuva prižiūri, kaip dirba, pavyzdžiui:

- darželiai,
- mokyklos.

Lietuvos įstatymuose parašyta,

kad vaikai turi mokytis iki 16 metų.

Vėliau vaikai gali patys nuspręsti:

- ar jie nori mokytis toliau,
- ar jie nori nebeiti į mokyklą.

Jeigu:

- darželis,
- mokykla,
- profesinė mokykla

priklauso Lietuvai, Lietuvos piliečiai

ten gali mokytis nemokamai.

Kai jaunas žmogus pabaigia mokyklą,

jis gali eiti mokytis, pavyzdžiui:

- į kolegiją,
- į universitetą.

Jeigu žmogus gerai mokosi,

už jo mokslą moka Lietuva.

Tai reiškia,

kad žmogui nereikia mokėti už savo mokslus.

Kultūra Lietuvoje

Lietuvai svarbu:

- mokslas,
- kultūra.

Pavyzdžiui, kultūra yra:

- menas,
- istorija.

Todėl Lietuva stengiasi,

kad šie dalykai būtų apsaugoti.

Tam, kad žmonės, kurie:

- kuria meną,
- moko kitus žmones,
- sukuria naujų dalykų,

jaustųsi saugūs, šiuos žmones saugo Lietuvos įstatymai.

Kuo gali tikėti Lietuvos žmonės?

Lietuva neturi savo religijos.

Tai reiškia, kad visi žmonės

gali laisvai pasirinkti, kuo nori tikėti.

Lietuvoje yra daug skirtingų religijų.

Pavyzdžiui, žmonės gali būti:

- krikščionys,
- musulmonai,
- karaimai.

Visas religijas turime gerbti.

Lietuvoje esančios bažnyčios gali:

- kalbėti apie savo tikėjimą,
- mokyti savo tikėjimo,
- kurti maldos namus,
  kur susitinka melstis ir bendrauti.

Naujienos Lietuvoje

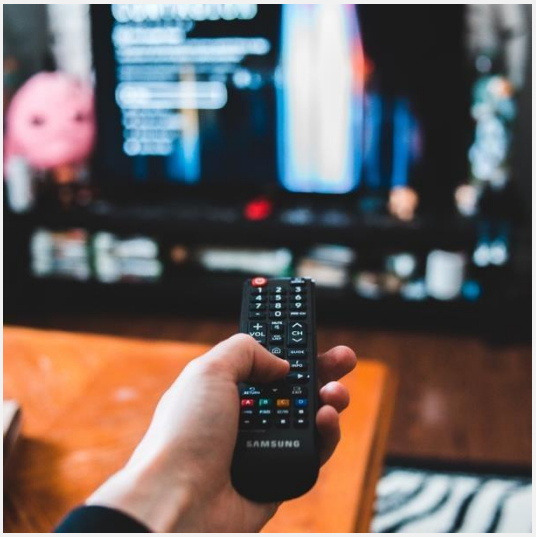

Kiekvieną dieną Lietuvoje ir pasaulyje įvyksta kas nors naujo.

Dažniausiai apie naujus įvykius mums praneša:

- televizija,
- internetas,
- radijas,
- laikraščiai.

Visi turime teisę žinoti, kas vyksta:

- Lietuvoje,
- pasaulyje.

4 dalis: Ūkis ir darbas

Šioje dalyje sužinosite:

- Kas yra Lietuvos ūkis?
- Kas priklauso Lietuvai?
- Kaip dirbame Lietuvoje?
- Kaip elgiamės su Lietuvos gamta?

Kas yra Lietuvos ūkis?

Lietuvos ūkis yra viskas, ką veikia

Lietuvos žmonės, kad uždirbtų pinigų. Pavyzdžiui,

Lietuvos ūkis yra:

- gamyklos,
- parduotuvės,
- vietos, kuriose galima gauti paslaugų, pavyzdžiui, kirpyklos arba automobilių taisyklos,
- gyvulių ūkiai,
- daržovių ūkiai.

Visose šiose vietose dirba žmonės, pavyzdžiui:

- gamina maistą,
- augina gyvulius,
- taiso automobilius.

Už šį darbą jie gauna pinigų.

Lietuva nori, kad žmonių darbai

Lietuvą darytų geresnę.

Todėl Lietuvoje veikia tokios taisyklės, kurios

leidžia prižiūrėti,

kad žmonės Lietuvoje

dirbtų sąžiningai.

Kas priklauso Lietuvai?

Lietuva, kaip valstybė, turi
daug svarbių dalykų.
Pavyzdžiui, Lietuvai priklauso:

- vanduo, kuris teka po žeme,
- miškai,
- parkai,
- keliai,
- svarbūs objektai,
  pavyzdžiui, Puntuko akmuo,
- dangus virš Lietuvos,
  kuriame skraido lėktuvai,
- Baltijos jūros dalis.

Tam tikra Lietuvos žemės dalis
gali priklausyti kitai šaliai.
Ta šalis šioje žemės dalyje
gali įkurti tik savo šalies diplomatines įstaigas. Diplomatinė
įstaiga yra vieta,
kurioje dirba ir apie savo šalį pasakoja
svarbūs žmonės iš kitos šalies.
Pavyzdžiui, Lietuvoje yra
Ispanijos ambasada.
Joje dirba žmonės iš Ispanijos.

Darbas Lietuvoje

Lietuvoje visi žmonės gali pasirinkti,

kokį darbą jie nori dirbti.

Ta vieta, kurioje asmuo nusprendžia dirbti, turi:

- būti saugi,
- būti patogi,
- siūlyti asmeniui tinkamą atlyginimą.

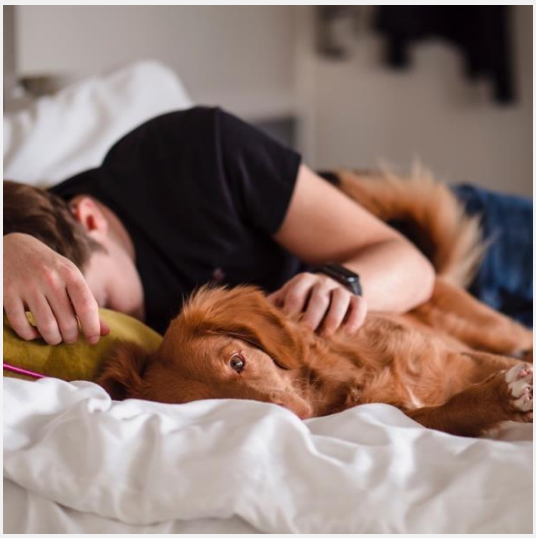

Jeigu žmogus dirba darbe, jis

turi turėti:

- laisvo laiko poilsiui,
- atostogų, už kurias gaus pinigų.

Įstatyme taip pat yra parašyta,

kiek valandų:

- per dieną,
- per savaitę

žmogus gali dirbti.

Lietuvoje taip pat gali dirbti žmonės,

kurie yra iš kitos šalies.

Jų teisės yra parašytos įstatyme.

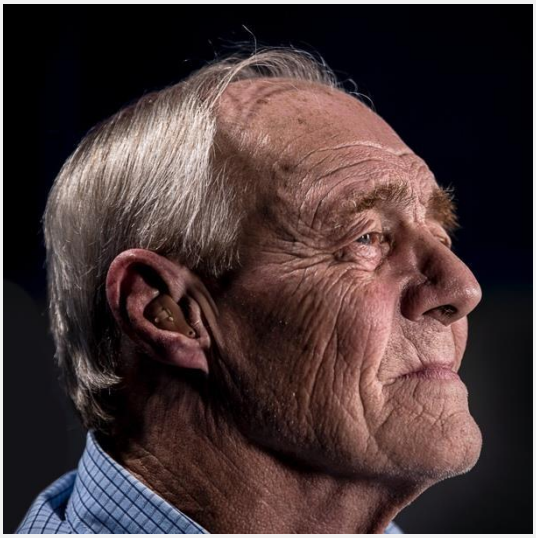

Lietuvos gyventojas turi teisę gauti:

- senatvės pensiją,
- paramą, kai negali dirbti,
- paramą, kai serga,
- paramą, kai netenka sutuoktinio,
- paramą, kai netenka asmens, kuris juo rūpinosi.

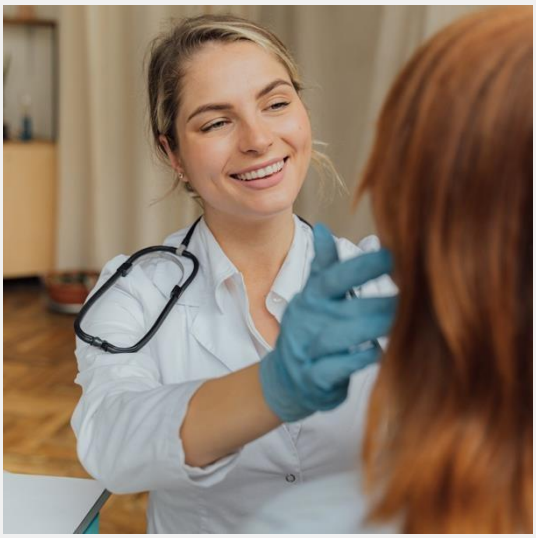

Jeigu Lietuvos gyventojas serga arba jam reikia pagalbos, Lietuva turi užtikrinti, kad jis galėtų:

- eiti pas gydytojus ir
- važiuoti į ligoninę

nemokamai.

Lietuvos gamta

Lietuvai svarbu, kad jos gamta būtų saugi. Todėl Lietuva prižiūri savo:

- žemę,
- gyvūnus,
- augalus,
- miškus.

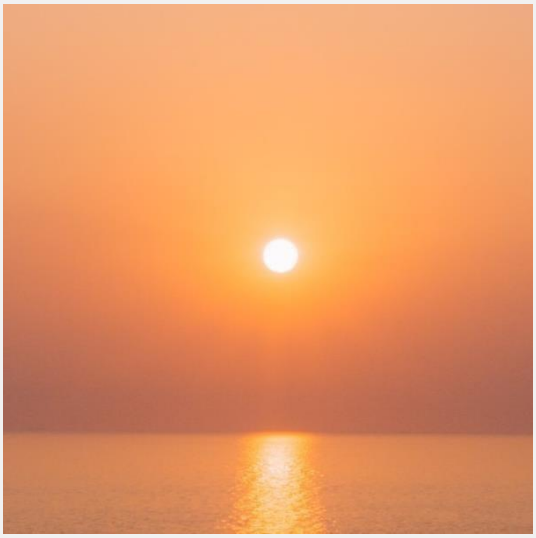

Lietuva stengiasi, kad gamtos išteklius,

pavyzdžiui:

- vandenį,
- miškus,
- saulės energiją,

naudotume kuo taupiau.

Taip šių išteklių užteks

kuo daugiau žmonių, bet gamta liks saugi.

Taip pat įstatyme parašyta,

kad žmonės negali:

- teršti gamtos,
- teršti vandens,
- teršti oro,
- skriausti Lietuvos gyvūnų,
- skriausti Lietuvos augalų.

Lietuvos gamta reikia rūpintis.

5 dalis: Seimas

Šioje dalyje sužinosite:

- Kas yra Seimas?
- Kas yra Seimo rinkimai?
- Kada Seimo nariai pradeda dirbti?
- Kaip dirba Seimo nariai?
- Kas yra Seimo sesijos?

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

Kas yra Seimas?

Seimas yra labai svarbi Lietuvos institucija.

Šioje institucijoje dirba žmonės,

kurie priima Lietuvos įstatymus.

Šiuos žmones vadiname Seimo nariais.

Lietuvoje yra 141 Seimo narys.

Seimo narius rinkimuose renka

visi Lietuvos žmonės.

Kas yra Seimo rinkimai?

Tam, kad išrinktų Seimo narį,

Lietuvos žmonės turi eiti balsuoti.

Seimo narys dirba 4 metus.

Po 4 metų Lietuvos žmonės renka

naujus Seimo narius.

Nuotrauka:

Seimo susirinkimas

Seimo rinkimai vyksta:

- kas 4 metus,
- spalio mėnesio antrą sekmadienį.

Seimo nariu gali tapti

visi Lietuvos piliečiai, jeigu:

- jiems yra 21 ar daugiau metų,
- jie gyvena Lietuvoje,
- jie netarnauja kitoje šalyje.

Seimo nariu negali būti žmogus,

kuris atlieka bausmę kalėjime.

Kartais Seimo narių rinkimai gali

įvykti anksčiau nei įprastai.

Pavyzdžiui, po 2 metų nuo ankstesnių rinkimų. Taip

gali atsitikti, pavyzdžiui,

tada, kai Lietuvos žmonėms nepatinka, kaip

dirba Seimas.

Tokius Seimo rinkimus

vadiname pirmalaikiais rinkimais.

Pirmalaikiai Seimo rinkimai gali vykti, jeigu:

- jiems pritaria 85 arba daugiau Seimo narių,
- juos paskelbia Prezidentas.

Prezidentas tokius rinkimus gali paskelbti:

- jeigu Vyriausybė pateikia
  savo naują programą
  ir Seimas jai nepritaria.
  Vyriausybės programoje yra parašyta,
  ką kitais metais veiks Vyriausybė,
- Vyriausybė pateikia savo naują programą ir
  Seimas du kartus jai nepritaria,
- Seimas pasako,
  kad nepasitiki Vyriausybe ir tuo,
  kaip ji dirba.

Vyriausybė yra labai svarbi Lietuvos institucija.

Joje dirba žmonės, kurie sprendžia

svarbius Lietuvos klausimus, pavyzdžiui:

- kaip mes išleidžiame Lietuvos pinigus,
- su kuriomis valstybėmis
  Lietuva bendrauja daugiausiai,
- kaip Lietuvos gyventojai gali mokytis.

Nuotrauka: Vyriausybės pastatas

Kada Seimo nariai pradeda dirbti?

Nuotrauka:

Seimo susirinkimas

Seimo nariai pradeda dirbti tada,

kai susirenka į pirmą susirinkimą.

Tokius susirinkimus mes vadiname posėdžiais.

Kai Seimo nariai pradeda dirbti,

jie turi prisiekti, kad dirbs Lietuvai.

Tada jie gali atstovauti Lietuvai.

Kai Seimo narys dirba, jis:

- laikosi taisyklių,
  kurios parašytos Konstitucijoje,
- turi dirbti tam, kad Lietuvai gerai sektųsi,
- turi būti sąžiningas žmogus.

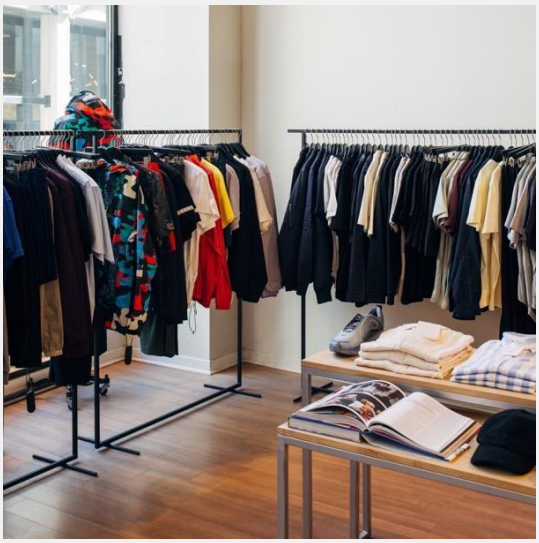

Jeigu Seimo narys pradeda dirbti Seime,

jis negali dirbti kitose:

- organizacijose,
- versluose,

pavyzdžiui:

- kavinėje,
- rūbų parduotuvėje.

Seimo narys gali dirbti tik:

- ministru arba
- Ministru Pirmininku.

Kai kuriems žmonėms

yra draudžiama tapti Seimo nariais.

Pavyzdžiui, Seimo nariais

negali būti žmonės, kurie:

- tarnauja kariuomenėje,
- dirba policijoje,
- dirba institucijose, kurios padeda Lietuvai apsiginti nuo pavojų, pavyzdžiui, apsiginti nuo karo.

Kai nauji Seimo nariai pradeda dirbti,

Prezidentas skiria Ministrą Pirmininką.

Seimas turi pritarti Prezidentui.

Ministras Pirmininkas yra labai svarbus žmogus.

Jis vadovauja visiems kitiems ministrams

ir dirba Vyriausybėje.

Lietuva Seimo nariams moka:

- atlyginimą,
- už kitas išlaidas.

Pavyzdžiui, Seimo nariui nereikia mokėti už:

- tušinukus,
- kompiuterius,
- benziną,
  kai reikia kažkur važiuoti.

Kaip dirba Seimo nariai?

Seimo nariai gali užduoti klausimus.

Jeigu Seimo narys užduoda klausimą

valstybės institucijai,

institucijos darbuotojai turi į jį atsakyti:

- žodžiu arba
- raštu.

Nuotrauka:

Seimo susirinkimas

Valstybės institucija yra tokia institucija,

kuriai vadovauja valstybė.

Tokios institucijos dirba

visiems Lietuvos žmonėms.

Valstybės institucijos dirba tam:

- kad Lietuvoje būtų vis geriau gyventi,
- kad apie Lietuvą sužinotų
  vis daugiau žmonių pasaulyje.

Pavyzdžiui, valstybės institucijos yra:

- Seimas,
- Valstybinė mokesčių inspekcija.

Į tokias institucijas gali kreiptis visi

Lietuvos žmonės.

Jie gali prašyti pagalbos.

Taip pat Seimo nariams gali nepatikti,
kaip dirba Ministras Pirmininkas ir ministrai.
Tada Seimo nariai gali balsuoti ir
pasakyti, kad nepasitiki Ministru Pirmininku.
Kad tai būtų padaryta,
turi balsuoti bent pusė Seimo narių.

Seimo narius saugo Lietuva.
Todėl be Seimo sutikimo,
Seimo nario negali:

- suimti policija,
- bausti teisme.

Seimo narys dirba iki tol, kol:

- išrenkame naujus Seimo narius,
- Seimo narys miršta,
- Seimo narys išeina iš darbo,
- teismas pasako, kad Seimo narys negali pats priimti sprendimų,
- kiti Seimo nariai nusprendžia, kad Seimo narys nesilaiko įstatymų,
- Seimo narys išeina dirbti kitur,
- Seimo narys netenka Lietuvos pilietybės,
- sužinome, kad Seimo rinkimai buvo nesąžiningi.

Nesąžiningi rinkimai būna tada,

jei rinkimų metu buvo pažeistos taisyklės.

Pavyzdžiui, jeigu Seimo narys prieš rinkimus

sumokėjo žmonėms, kad už jį balsuotų.

Kai Seimo nariai dirba,

jie taip pat laikosi įstatymų.

Svarbiausią jų įstatymą vadiname Seimo statutu. Seimo statute parašyta,

kaip turi dirbti Seimas.

Kas yra Seimo sesijos?

Seimo sesijos yra Seimo susirinkimai.

Šių susirinkimų metu

Seimo nariai priima svarbius sprendimus.

Per metus vyksta dvi Seimo sesijos:

- Pavasario sesija.

  Ši sesija prasideda kovo 10 dieną ir

  baigiasi birželio 30 dieną.

- Rudens sesija.

  Ši sesija prasideda rugsėjo 10 dieną ir

  baigiasi gruodžio 23 dieną.

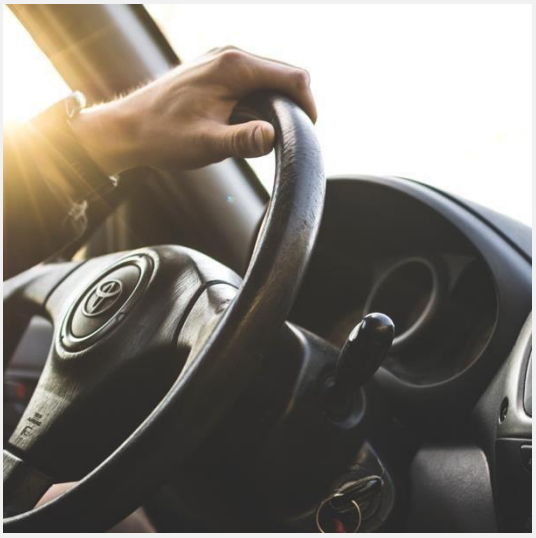

Jeigu yra svarbių klausimų,

Seimas gali dirbti ilgiau.

Jeigu Seimas atostogauja,

tačiau atsirado svarbus klausimas:

- Prezidentas,
- dalis Seimo narių

gali visus Seimo narius

pakviesti neeilinei sesijai.

Neeilinė sesija reiškia, kad Seimo nariai

turi atvykti į Seimo susitikimą, kurio neplanavo.

Kas vadovauja Seimo nariams?

Seimo nariams vadovauja

Seimo Pirmininkas.

Seimo Pirmininką išrenka Seimo nariai.

Kai vyksta pirmas Seimo susitikimas,

Seimo Pirmininkas dar nebūna išrinktas.

Todėl Seimui vadovauja

vyriausias Seimo narys.

Vadinasi, tai yra Seimo narys,

kuriam tuo metu yra daugiausia metų.

Pirmas Seimo susitikimas įvyksta

per 15 dienų nuo tada,

kai Lietuvos žmonės išrenka Seimo narius. Į šį

susirinkimą juos pakviečia Prezidentas.

Ką darbo metu veikia Seimo nariai?

Kai dirba, Seimo nariai:

- Skaito, kas yra parašyta Konstitucijoje.

  Jeigu reikia, jie pakeičia tai,

  kas yra parašyta Konstitucijoje.
- Priima naujus įstatymus.

- Nusprendžia, kada galės vykti referendumai.

  Referendumas yra tada,

  kada visi žmonės balsuoja

  dėl svarbaus klausimo.

  Pavyzdžiui, žmonės gali balsuoti:

  - ar pritaria klausimui,
  - ar nepritaria klausimui.

Seimo nariai taip pat:

- Pasako, kada bus Prezidento rinkimai.
- Sutinka arba nesutinka su Prezidentu,
  kai jis pasiūlo naują Ministrą Pirmininką.

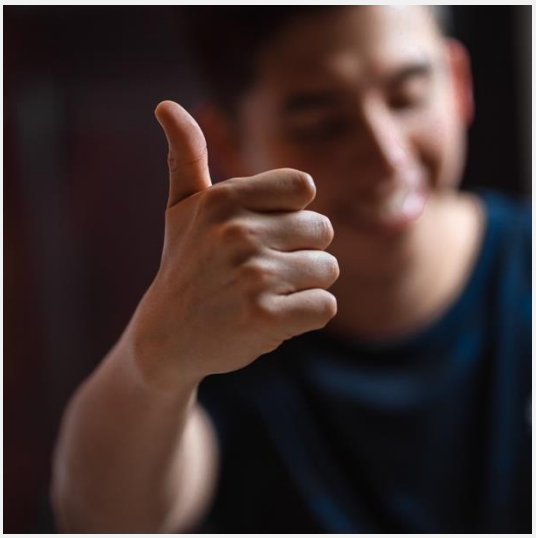

- Peržiūri naują Vyriausybės programą ir pasako, ar ji yra gera, kai Ministras Pirmininkas ją pateikia. Vyriausybės programoje yra parašyta, ką kitais metais veiks Vyriausybė.

- Prižiūri, kaip dirba Vyriausybė.

Kai dirba, Seimo nariai taip pat:

- Nusprendžia, kas bus:
  - Konstitucinio Teismo teisėjai,
  - Aukščiausiojo Teismo teisėjai,
  - šių teismų pirmininkai.

- Nusprendžia, kas bus valstybės institucijų vadovai.

- Nusprendžia, kada bus savivaldybių rinkimai.

- Nusprendžia, kokie žmonės dirbs Vyriausioje rinkimų komisijoje. Ši komisija prižiūri, kaip vyksta rinkimai. Vadinasi, ši komisija užtikrina, kad niekas nesukčiautų.

- Prižiūri, kaip leidžiame Lietuvos pinigus.

- Nusprendžia, kokie Lietuvoje bus mokesčiai.

  Mokesčiai yra pinigai,
  kuriuos žmogus ar įmonė
  privalo sumokėti valstybei.

  Pavyzdžiui, kai parduotuvė
  parduoda prekes,
  parduotuvės vadovas uždirba pinigų. Tada
  jis turi paskaičiuoti, kiek uždirbo. Dalį tų
  pinigų jis turi sumokėti valstybei. Tai
  vadiname mokesčiais.
  Mokesčius moka kiekvienas
  Lietuvos gyventojas.

Kai dirba, Seimo nariai taip pat:

- Patvirtina tarptautines sutartis.

  Tarptautinės sutartis yra tokios sutartys,
  kurias pasirašome
  su kitomis pasaulio šalimis.

Nuotrauka:

Kauno miestas

- Nusprendžia, kiek ir kokių savivaldybių yra Lietuvoje.

  Savivaldybė yra tam tikra Lietuvos dalis.

  Savivaldybėse gyvena žmonės.

  Jose yra:

  - miestų,
  - kaimų,
  - miškų.

  Dabar Lietuva suskirstyta į savivaldybes.

  Lietuvoje yra 60 savivaldybių, pavyzdžiui:

  - Vilniaus rajonas,
  - Kauno rajonas.

- Nusprendžia,

  kokie valstybiniai apdovanojimai

  bus Lietuvoje.

  Valstybiniai apdovanojimai

  yra tokie apdovanojimai,

  kuriuos valstybė skiria žmonėms už

  labai svarbius darbus Lietuvai.

  Pavyzdžiui, valstybiniai apdovanojimai yra:

  - ordinai,
  - medaliai.

Kai dirba, Seimo nariai taip pat:

- Nusprendžia, kas galės būti atleistas nuo bausmės, kurią paskyrė teismas.

- Seimas nusprendžia, ką daryti toliau, jeigu Lietuvoje prasideda karas arba įvyksta kita rimta situacija.

Kaip atsiranda nauji įstatymai?

Naujus įstatymus gali pasiūlyti:

- Seimo nariai,
- Prezidentas,
- Vyriausybė.

Jeigu naują įstatymą
nori pasiūlyti Lietuvos gyventojai,
jie turi surinkti 50 tūkstančių gyventojų parašų. Tada jie gali atiduoti šiuos parašus Seimui.
Seimas turės juos peržiūrėti ir
naują įstatymą:

- priimti arba
- ne.

Jeigu Seimo nariai nori priimti įstatymą, jie turi balsuoti Seime.

Jeigu Seimo nariai nori priimti įstatymą, turi balsuoti bent pusė Seimo narių, kurie tuo metu yra susirinkime.

Kartais Seimo nariai nori:

- priimti ir
- pakeisti

konstitucinius įstatymus.

Tada jie vėl turi balsuoti.

Tam, kad įstatymas būtų priimtas,

turi balsuoti bent pusė visų Seimo narių.

Konstitucinis įstatymas yra ypatingas įstatymas. Šis įstatymas yra svarbesnis už kitus įstatymus. Pavyzdžiui, konstitucinis įstatymas yra apie tai:

- kaip atrodo Lietuvos vėliava,
- kaip žmonės gali balsuoti.

Kai kurie Lietuvos įstatymai

yra labai svarbūs.

Kai norime juos priimti, skelbiame referendumą.

Tai reiškia, kad kviečiame

visus Lietuvos gyventojus

balsuoti, kad šis įstatymas būtų priimtas.

Įstatymas priimamas tada,

kai už jį balsuoja Seimas.

Tam, kad įstatymas pradėtų veikti Lietuvoje, įstatymą

turi pasirašyti Prezidentas.

Jeigu Prezidentas nesutinka su įstatymu, jis

gali įstatymo nepasirašyti.

Tada Prezidentas grąžins įstatymą Seimui.

Jeigu taip atsitiks, įstatymas nebus priimtas.

Tada Prezidentas gali pateikti

savo pasiūlymus, kaip pakeisti įstatymą. Vadinasi,

Prezidentas pasakys,

kodėl nesutinka su tokiu įstatymu.

Tuomet Seimas turės iš naujo spręsti,

ar priims šį įstatymą.

Nuotrauka:

Seimo susirinkimas

Jeigu Seimas sutinka su

Prezidento pataisymais,

Seimo nariai gali dar kartą priimti įstatymą.

Tada Prezidentas vėl jį peržiūrės.

Jeigu Seimas priima:

- aktus arba
- statutą,

juos pasirašyti turi Seimo Pirmininkas.

Aktai ir statutas yra svarbūs Lietuvos dokumentai. Tačiau

jie nėra įstatymai.

Kas yra Seimo kontrolieriai?

Lietuvoje dirba Seimo kontrolieriai.

Seimo kontrolieriai prižiūri,

kaip dirba valstybės pareigūnai.

Taip vadiname svarbius žmones,

kurie dirba valstybei.

Pavyzdžiui, Lietuvos institucijų vadovus.

Jeigu jums nepatinka, kaip dirba
kuris nors Lietuvos valstybės pareigūnas, jūs apie tą pareigūną galite parašyti skundą. Šį skundą peržiūrės Seimo kontrolieriai.
Jeigu valstybės pareigūnas tikrai blogai dirba, Seimo kontrolierius gali pasiūlyti
atleisti jį iš darbo.

Kas atsitinka, jeigu valstybės darbuotojas padaro nusikaltimą?

Jeigu:

- Seimo narys,
- Prezidentas,
- Konstitucinio Teismo pirmininkas,
- Konstitucinio Teismo teisėjai,
- Aukščiausiojo Teismo pirmininkas,
- Aukščiausiojo Teismo teisėjai,
- Apeliacinio teismo pirmininkas,
- Apeliacinio teismo teisėjai

nesilaiko įstatymų,
Seimas gali tokį žmogų atleisti iš darbo.
Tai reiškia, kad tas žmogus padarė nusikaltimą ir daugiau nebegali dirbti.

6 dalis: Lietuvos Prezidentas

Šioje dalyje sužinosite:

- Ką daro Lietuvos Prezidentas?
- Kaip vyksta Prezidento rinkimai?
- Kokį darbą dirba Lietuvos Prezidentas?
- Kas būna, kai Prezidentas blogai elgiasi?

Ką daro Lietuvos Prezidentas?

Prezidentas vadovauja Lietuvai.

Ką gali daryti Prezidentas, yra parašyta:

- Konstitucijoje,
- Įstatymuose.

Lietuvos Prezidentu gali tapti žmogus:

- kuris yra Lietuvos pilietis,
- kuris paskutinius 3 metus gyveno Lietuvoje,
- kuriam yra 40 metų arba daugiau,
- kuris gali būti Seimo nariu.

Jeigu žmogus nori tapti Prezidentu,

jis prieš rinkimus turi įrodyti piliečių palaikymą.

Tai reiškia, kad 20 tūkstančių žmonių turi

pasirašyti dokumentą.

Taip jie parodys, jog jie palaiko šį žmogų. Tik

tada žmogus gali siekti būti Prezidentu.

Kai vyksta Prezidento rinkimai,

mes visi galime eiti balsuoti,

jeigu mums jau yra 18 arba daugiau metų.

Lietuvos Prezidentas šaliai vadovauja 5 metus.
Po 5 metų renkame naują Prezidentą.
Tas pats Prezidentas Lietuvai gali vadovauti
ne daugiau nei 2 kartus iš eilės.
Vadinasi, žmogus ilgiausiai gali būti Lietuvos
Prezidentu
10 metų iš eilės.

Kai Lietuvos gyventojai renka naują Prezidentą,
jie eina balsuoti.
Toks balsavimas vyksta paskutinį sekmadienį,
kai lieka 2 mėnesiai iki Prezidento darbo pabaigos.
Tuomet reikia naujo Prezidento.

Kaip vyksta Prezidento rinkimai?

Kai vyksta Prezidento rinkimai,
žmonės nusprendžia, kas bus naujas Prezidentas.
Rinkimuose paprastai dalyvauja daugiau
nei vienas žmogus, kuris nori tapti Prezidentu.
Kai balsuojame, renkamės tą žmogų,
kuris mums patinka labiausiai iš visų.

Žmogus laimi rinkimus tada,

kai už jį balsuoja daugiau nei pusė žmonių, kurie atėjo balsuoti.

Tada jis tampa Prezidentu.

Kartais atsitinka taip,

kad balsuoja mažai žmonių.

Tada Prezidento rinkimus

laimi tas žmogus,

kuris gavo trečdalį arba daugiau balsų. Pavyzdžiui, trečdalis reiškia:

- apie 3 balsus iš 10 balsų,
- apie 30 balsų iš 100 balsų.

Jeigu Prezidento rinkimuose

nei vienas dalyvis nesurinko

daugiau nei pusės balsų,

po dviejų savaičių žmonės balsuoja dar kartą. Tada galima rinktis iš 2 žmonių,

kurie pirmuose rinkimuose

surinko daugiausiai balsų.

Prezidentas dirba 5 metus.

Po to pradeda dirbti naujas Prezidentas.

Prezidentas turi prisiekti,

kad sąžiningai dirbs visiems Lietuvos žmonėms.

Šį priesaikos dokumentą turi pasirašyti:

- Prezidentas,
- Konstitucinio Teismo pirmininkas arba
- kitas Konstitucinio Teismo teisėjas.

Kai Prezidentas pradeda dirbti, jis negali:

- būti Seimo nariu,
- būti politiku,
- dirbti kitų darbų,
- gauti atlyginimo ne už Prezidento darbą.

Kokį darbą dirba Lietuvos Prezidentas?

Lietuvos Prezidentas:

- Sprendžia klausimus, kurie yra susiję
  su kitomis pasaulio šalimis.
  Pavyzdžiui, jis važiuoja į
  svarbius susirinkimus
  su kitų šalių vadovais.
  Tai Prezidentas daro kartu su Vyriausybe.

- Pasirašo tarptautines sutartis.
  Tarptautinės sutartys yra tokios sutartys,
  kurias Prezidentas pasirašo
  su kitomis pasaulio šalimis.
  Pavyzdžiui, dvi šalys gali susitarti, kad
  viena kitai padės.
  Kai Prezidentas pasirašo tarptautinę sutartį,
  Prezidentas ją atiduoda patvirtinti Seimui.

Nuotrauka:
Danija

- Nusprendžia, kas atstovaus Lietuvai kitoje pasaulio šalyje.
  Pavyzdžiui, Prezidentas nusprendžia, kas dirbs Lietuvos atstovu Danijoje.
  Tokį žmogų vadiname diplomatiniu atstovu.
  Jis dirba kitoje šalyje ir ten pasakoja apie Lietuvą.

- Nusprendžia, kas bus Ministras Pirmininkas.
  Ministras Pirmininkas vadovauja Vyriausybei.
  Žmogus taps Ministru Pirmininku tik tada, jeigu sutiks ir Seimas.

  Tai reiškia, kad Seimas balsuoja, ar sutinka, kad žmogus, kurį išrinko Prezidentas, taptų Ministru Pirmininku.

- Atleidžia Ministrą Pirmininką.
  Jeigu Prezidentas nori atleisti Ministrą Pirmininką, su tuo turi sutikti ir Seimas.

Lietuvos Prezidentas:

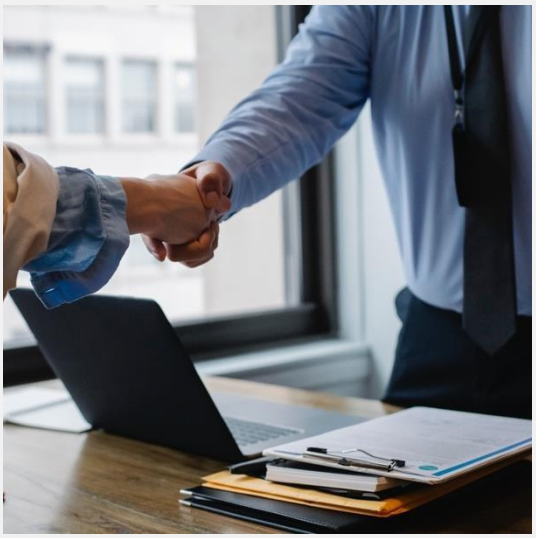

- Nusprendžia, kas ir kaip toliau dirbs Vyriausybėje, jeigu Vyriausybės atstovai išeis iš darbo.
  Tai vadiname atsistatydinimu.
  Jeigu Vyriausybė atsistatydina, vadinasi, Vyriausybės atstovai išeina iš darbo.
  Tada Prezidentas gali pasiūlyti naują Ministrą Pirmininką.

- Sutinka, kai ministras nori baigti savo darbą.
  Tai reiškia, kad ministras atsistatydina.
  Lietuvoje yra 14 ministrų.
  Kiekvienas ministras rūpinasi skirtinga sritimi, pavyzdžiui, Lietuvoje dirba:
  - socialinės apsaugos ir darbo ministras, kuris, pavyzdžiui, rūpinasi parama žmonėms,
  - sveikatos apsaugos ministras, kuris, pavyzdžiui, rūpinasi gydytojais ir vaistais.

Lietuvos Prezidentas:

- Skiria ministrus,

  kai juos pasiūlo Ministras Pirmininkas.

- Atleidžia ministrus,

  kai taip pasiūlo Ministras Pirmininkas.

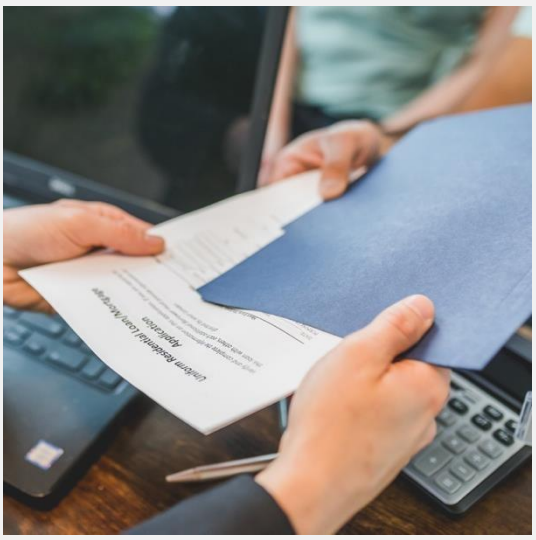

- Teikia pasiūlymus Seimui,

  kas galėtų vadovauti arba dirbti

  svarbiuose Lietuvos teismuose.

  Pavyzdžiui, kas galėtų vadovauti:

  - Aukščiausiajam Teismui,
  - Konstituciniam Teismui,
  - Apeliaciniam teismui.

- Skiria teismų teisėjus, pavyzdžiui:
  - apygardos teismų,
  - apylinkių teismų.

  Apie teismus rašome ir 9 šio teksto dalyje.

- Kiekvienais metais Seime skaito pranešimą.

  Pranešime jis visiems piliečiams pasakoja,

  kaip tais metais sekėsi Lietuvai.

- Priima svarbius sprendimus,

  jeigu Lietuvoje prasideda karas.

  Pavyzdžiui, sprendimus, kaip ginti Lietuvą.

Lietuvos Prezidentas:

- Skelbia Seimo rinkimus.

  Tai reiškia, kad jis pasako,

  kada vyks Seimo rinkimai.

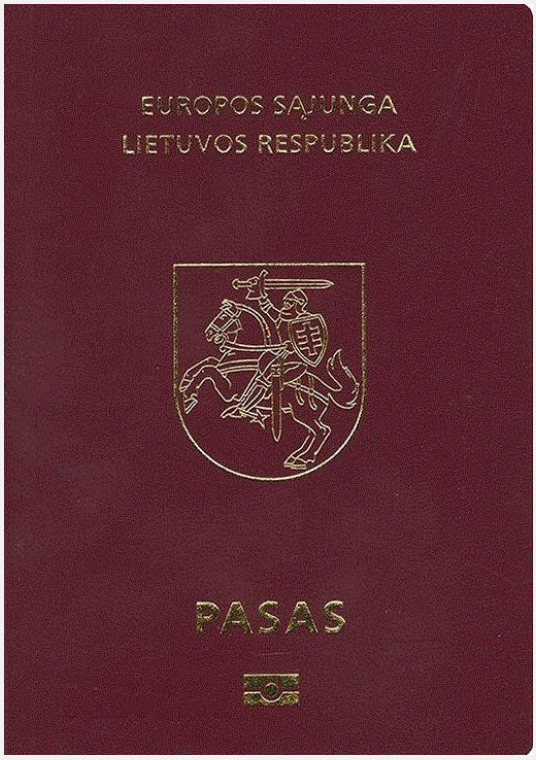

Nuotrauka:
Lietuvos Respublikos
pasas

- Žmonėms suteikia Lietuvos pilietybę.

  Tada tie žmonės gali:

  - balsuoti,
  - dirbti Lietuvos institucijose.

- Skiria apdovanojimus žmonėms,

  kurie padarė Lietuvai labai gerų darbų.

- Teikia malonę nuteistiesiems.

  Pavyzdžiui, jeigu asmuo yra kalėjime ir

  ten turės būti iki gyvenimo galo,

  jis gali paprašyti Prezidento malonės.

  Jeigu Prezidentas sutinka,

  asmuo iš kalėjimo gali išeiti anksčiau.

Lietuvos Prezidentas:

- Leidžia svarbius dokumentus,

  kuriuos vadiname dekretais.

  Tai yra dokumentai,

  kuriuose yra parašyti

  svarbūs Lietuvos valdžios sprendimai. Šių

  sprendimų reikia laikytis.

  Tačiau jie pradeda veikti tik tada,

  kai juos pasirašo kiti svarbūs žmonės.

Kas atsitinka, jeigu žmonės nepasitiki Prezidentu?

Lietuvos Prezidentas yra

labai svarbus žmogus, todėl:

- jo negalima suimti,
- jo negalima teisti.

Jeigu Prezidentas blogai pasielgė,

pavyzdžiui:

- nesilaikė Konstitucijos,
- nesilaikė kitų įstatymų,
- sulaužė priesaiką,

jis gali būti atleistas iš darbo.

Tai vadiname apkalta.

Apkaltą vykdo Seimas.

Prezidentas taip pat baigia dirbti, kai:

- pasibaigia laikas,
  kuriam Prezidentas buvo išrinktas,
- jis pats nebenori būti Prezidentu,
- Prezidentas miršta,
- Prezidentas labai ilgai ir stipriai serga.
  Konstitucinis Teismas ir Seimas
  nusprendžia, ar Prezidentas
  tikrai sunkiai serga,

Jeigu Prezidentas dėl kurios nors

iš šių priežasčių, apie kurias skaitėte aukščiau,

nebegali būti Prezidentu,

vietoj jo dirba Seimo Pirmininkas.

Seimo Pirmininkas dirba tol,

kol išrenkame naują Prezidentą.

Jeigu Prezidentas tik kurį laiką

negali dirbti Lietuvai,

pavyzdžiui:

- išvyko į kitą šalį,
- serga,

vietoj jo dirba Seimo Pirmininkas.

Vėliau Prezidentas gali grįžti atgal į darbą.

Kas yra Prezidento rezidencija?

Lietuvos Prezidentas su savo šeima

gali gyventi rezidencijoje.

Taip vadiname Prezidento namus.

Prezidentui nereikia mokėti pinigų,

kad galėtų gyventi šiuose namuose.

Lietuva moka už Prezidento rezidenciją.

Lietuvos Prezidento rezidencija yra Vilniuje.

7 dalis: Lietuvos Vyriausybė

Šioje dalyje sužinosite:

- Kas yra Lietuvos Vyriausybė?
- Ką daro Lietuvos Vyriausybė?

Kas yra Lietuvos vyriausybė?

Nuotrauka:

Vyriausybės pastatas

Lietuva turi Vyriausybę.

Vyriausybė yra:

- Ministras Pirmininkas,
- ministrai.

Kai Vyriausybės atstovai pradeda dirbti, jie turi prisiekti, kad dirbs Lietuvai.

Tada jie gali atstovauti Lietuvai.

Jeigu Seimas sutinka, Prezidentas gali:

- pasakyti, kas bus naujas Ministras Pirmininkas,
- atleisti Ministrą Pirmininką.

Kiekvienas naujas Ministras Pirmininkas turi pasiūlyti Prezidentui žmones, kurie gali tapti ministrais.

Kai paklausia Ministro Pirmininko, Prezidentas pasako, kas bus ministrai.

Ministras Pirmininkas vadovauja visiems ministrams.

Lietuvoje yra 14 ministrų.

Kai Prezidentas patvirtina ministrus, Vyriausybė sudaro programą. Tai reiškia, kad Vyriausybė turi aprašyti, kokius darbus nori padaryti Lietuvoje. Šią programą patvirtina Seimas.

Ką daro Lietuvos Vyriausybė?

Lietuvos Vyriausybės darbas yra:

- vykdyti įstatymus,
- rašyti įstatymų pasiūlymus, kuriuos po to svarsto Seimas,
- valdyti Lietuvos turtą,
- padėti nuspręsti, kur naudosime Lietuvos pinigus,
- bendrauti su kitomis šalimis.

Ministras Pirmininkas ir ministrai eina į posėdžius. Posėdžiuose jie priima sprendimus. Kad priimtų sprendimą, posėdžio dalyviai turi balsuoti. Vyriausybės sprendimus vadiname nutarimais.

Kartais Ministrą Pirmininką

gali pavaduoti kitas ministras.

Tai reiškia, kad ministras kurį laiką dirbs

Ministro Pirmininko darbus.

Pavyzdžiui, kitas ministras

pavaduos Ministrą Pirmininką,

jeigu Ministras Pirmininkas:

- serga,
- ilsisi,
- negali dirbti.

Lietuvoje iš viso dirba 14 ministrų.

Kiekvienas ministras vadovauja ministerijai,

pavyzdžiui:

- Užsienio reikalų ministerijai,
- Susisiekimo ministerijai.

Visi ministrai gali dirbti dirbti tik Vyriausybėje.

Tai reiškia, kad ministrai negali:

- turėti savo verslo, pavyzdžiui:
  - savo parduotuvės arba
  - savo restorano,
- dirbti kito darbo.

Ministras gali būti Seimo nariu.

Visi ministrai turi asmens neliečiamybę. Tai reiškia, kad:

- policija arba
- teismas

negali apkaltinti ministrų,

kad jie padarė nusikaltimą.

Apkaltinti ministrus galima tik tada,

kada leidžia Seimas.

Vyriausybėje dirba 14 ministrų.

Ministrai gali keistis.

Pavyzdžiui, kuris nors iš jų gali nuspręsti išeiti iš darbo.

Vietoj jo darbą pradeda naujas ministras.

Jeigu bent 6 ministrai pasikeičia,

pavyzdžiui, išeina iš darbo,

Seimas turi patvirtinti,

kad leidžia ministrams dirbti.

Jeigu Vyriausybė negauna Seimo patvirtinimo,

Vyriausybė turi baigti savo darbus.

Tai vadiname atsistatydinimu.

Nuotrauka:
Seimo susirinkimas

Vyriausybė taip pat turi išeiti iš darbo, jeigu:

- Seimas du kartus iš eilės nepritaria Vyriausybės programai. Vyriausybės programa yra planas, kaip Vyriausybė dirbs Lietuvai.

- Seimas pasako, kad nepasitiki:
  - Vyriausybe,
  - Ministru Pirmininku.

- Įvyksta nauji Seimo rinkimai. Tada atsiranda nauja Vyriausybė.

- Ministras Pirmininkas nusprendžia, kad nori išeiti iš darbo.

8 dalis: Konstitucinis Teismas

Šioje dalyje sužinosite:

- Kas yra Konstitucinis Teismas?
- Kas dirba Konstituciniame Teisme?

Kas yra Konstitucinis Teismas?

Konstitucinis Teismas

sprendžia klausimus apie Konstituciją.

Pavyzdžiui, Konstitucinis Teismas gali pasakyti:

- ar įstatymai atitinka Konstituciją,
- ar Prezidento ir Vyriausybės dokumentai atitinka Konstituciją,
- ar Seimo nariai nepažeidžia Konstitucijos,
- ar Prezidentas nepažeidžia Konstitucijos,
- ar teisėjai nepažeidžia Konstitucijos,
- ar rinkimai vyko teisingai.

Nuotrauka:
Seimo susirinkimas

Paprašyti Konstitucinio Teismo

nuspręsti apie įstatymą ar kitą dokumentą gali:

- Seimas,
- Prezidentas,
- Teismas,
- žmogus, kuris pralaimėjo bylą teisme.

Jei Konstitucinis Teismas pasako,

kad dokumentas neatitinka Konstitucijos,

tokio dokumento Lietuvoje

daugiau nebenaudojame.

Kas dirba Konstituciniame Teisme?

Konstituciniame Teisme dirba 9 teisėjai. Teisėjas yra žmogus,
kuris labai gerai supranta įstatymus ir Konstituciją.
Kiekvienas teisėjas dirba 9 metus.
Konstitucinio Teismo teisėju galima būti tik vieną kartą gyvenime.

Kai vienas teisėjas pabaigia darbą,
renkamas naujas teisėjas.

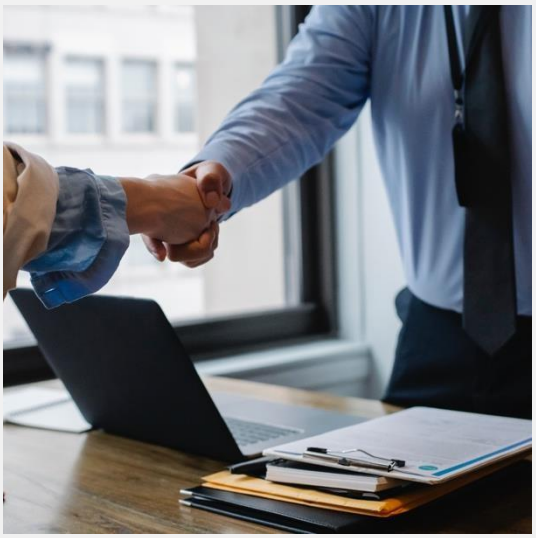

Tada:

- Prezidentas,
- Seimo Pirmininkas,
- Aukščiausiojo Teismo pirmininkas

gali pasiūlyti, kas bus naujas teisėjas.

Tada Seimas:

- peržiūri pasiūlymus,
- pasako, kas bus naujas teisėjas.

Teisėju gali būti žmonės, kurie:

- universitete mokėsi apie teisę,
- labai gerai supranta įstatymus,
- nėra pažeidę įstatymų,
- turi daug tokio darbo patirties.

Visi nauji Konstitucinio Teismo teisėjai prisiekia,

kad bus ištikimi Lietuvai.

Vadinasi, jie pažada, pavyzdžiui,

gerbti Lietuvos įstatymus.

Jeigu Konstitucinio Teismo teisėjas

blogai pasielgė, pavyzdžiui:

- nesilaikė Konstitucijos,
- nesilaikė kitų įstatymų,
- sulaužė priesaiką, jį

galima atleisti iš darbo.

Tai vadiname apkalta.

Apkaltą vykdo Seimas.

Konstitucinio Teismo teisėją

taip pat galima atleisti iš darbo, jeigu:

- pasibaigia laikas,
  kuriam jis buvo išrinktas,
- jis pats nebenori būti teisėju,
- jis miršta,
- teisėjas labai ilgai ir stipriai serga.

9 dalis: Teismai

Šioje dalyje sužinosite:

- Kokių teismų yra Lietuvoje?
- Kas dirba teismuose?
- Kas yra prokuroras?

Kokių teismų yra Lietuvoje?

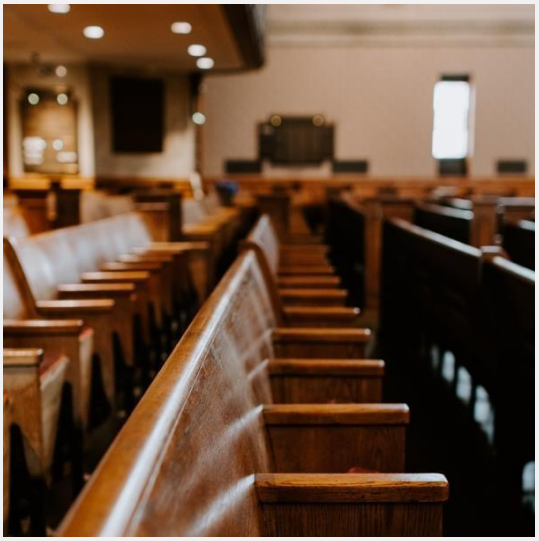

Nuotrauka:
teismo salė

Lietuvoje yra daug įvairių teismų, pavyzdžiui:

- Lietuvos Aukščiausiasis Teismas,
- Lietuvos apeliacinis teismas,
- apylinkių teismai,
- apygardų teismai,
- administraciniai teismai.

Kiekvienas teismas yra atsakingas už skirtingas bylas.

Vadinasi, šie teismai nagrinėja bylas apie skirtingus klausimus.

Pavyzdžiui, bylas apie:

- pinigus,
- šeimą,
- blogą elgesį.

Kai teismai nagrinėja bylas, jie padeda išspręsti nesutarimus. Kai, pavyzdžiui:

- žmonės,
- įmonės,
- valstybė

nesutaria, teisėjai nusprendžia, kaip susitarti. Teismai yra svarbi valdžios dalis.

Kas dirba teismuose?

Visuose teismuose dirba teisėjai.

Teisėjai yra žmonės, kurie:

- labai gerai supranta įstatymus,
- labai gerai supranta Konstituciją,
- nagrinėja bylas.

Teisėjais gali būti tik Lietuvos

piliečiai ir pilietės.

Teisėjus skirti arba atleisti gali:

- Lietuvos Prezidentas,
- Seimas.

Visi teisėjai ir teisėjos yra nepriklausomi.

Tai reiškia, kad niekas negali

pasakyti teisėjams, kaip jie turi spręsti bylas.

Tik Seimas gali pasakyti,

kad teisėjas blogai elgėsi.

Teisėjas gali dirbti tik teisėjo darbą.

Teismo posėdžiuose turime kalbėti lietuvių kalba.

Lietuvių kalba yra mūsų valstybės kalba.

Jeigu žmogus nesupranta lietuvių kalbos, teismo posėdyje dalyvauja vertėjas.

Vertėjas papasakoja žmogui, kas vyksta posėdyje.

Vertėjas kalba ta kalba, kurią žmogus supranta.

Pavyzdžiui, vertėjas gali žmogui kalbėti lenkiškai.

Kas yra prokuroras?

Prokuroras yra žmogus,

kuris gerai supranta įstatymus.

Jeigu kiti žmonės pažeidžia įstatymus, prokuroras prieš teismą organizuoja ikiteisminį tyrimą.

Šio tyrimo metu prokuroras:

- surenka informaciją apie nusikaltimą,
- vadovauja tyrimui,
- pasiūlo, kaip reikėtų nubausti žmogų, kuris padarė nusikaltimą.

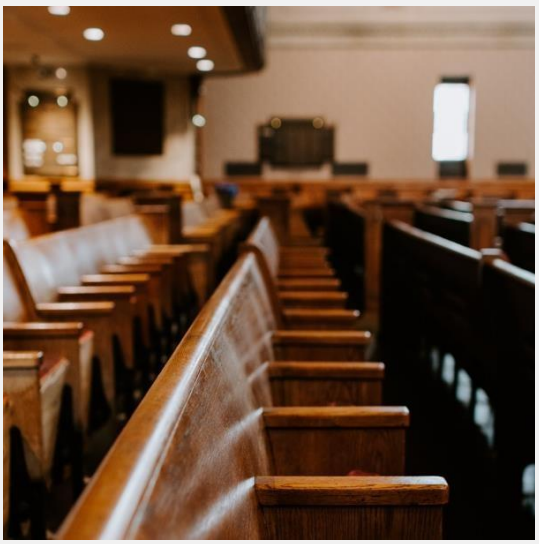

Prokurorai gali dirbti, pavyzdžiui:

- Generalinėje prokuratūroje,
- teritorinėse prokuratūrose.

Nuotrauka:

teismo salė

10 dalis: Lietuvos savivaldybės

Šioje dalyje sužinosite:

- Kas yra savivaldybė?
- Kas dirba savivaldybėse?
- Ką daro savivaldybės?
- Kas prižiūri savivaldybių darbą?

Kas yra savivaldybė?

Nuotrauka:

Kauno miestas

Lietuva yra suskirstyta į skirtingas savivaldybes.

Tai yra skirtingos Lietuvos dalys.

Iš viso Lietuvoje yra 60 savivaldybių.

Kiekvienoje savivaldybėje

gyvena Lietuvos žmonės.

Pavyzdžiui, Lietuvoje yra:

- Kauno savivaldybė,
- Vilniaus savivaldybė,
- Alytaus savivaldybė,
- Šilutės rajono savivaldybė.

Kiekviena savivaldybė turi savo:

- gyventojus,
- merą,
- savivaldybės tarybą.

Savivaldybės gyventojai renka

savivaldybės valdžią:

- merą, kuris yra savivaldybės vadovas,
- savivaldybės tarybos narius, kurie stengiasi, kad savivaldybėje būtų gera gyventi.

Jie visi turi gyventi toje savivaldybėje.

Tik tada gyventojai galės už juos balsuoti.

Meras ir savivaldybės taryba priima savivaldybės gyventojams svarbius sprendimus.

Pavyzdžiui, jie rūpinasi:

- savivaldybės darželiais,
- naujais keliais.

Meras ir savivaldybės taryba dirba 4 metus.

Tada gyventojai eina balsuoti.

Taip jie nusprendžia, kas taps naujais:

- savivaldybės tarybos nariais,
- meru.

Ką daro savivaldybės?

Savivaldybės yra atsakingos už daug svarbių sprendimų.

Pavyzdžiui:

- kaip išleisti miesto pinigus,
- kokius mokesčius turi mokėti savivaldybės gyventojai,
- kokių mokyklų reikia savivaldybės gyventojams,
- kaip veikia savivaldybės ligoninės.

Kas prižiūri savivaldybių darbą?

Vyriausybė nusprendžia,
kurie žmonės prižiūrės,
ar savivaldybės gerai dirba. Pavyzdžiui,
šie žmonės turi prižiūrėti, ar savivaldybės:

- laikosi Konstitucijos taisyklių,
- laikosi įstatymų.

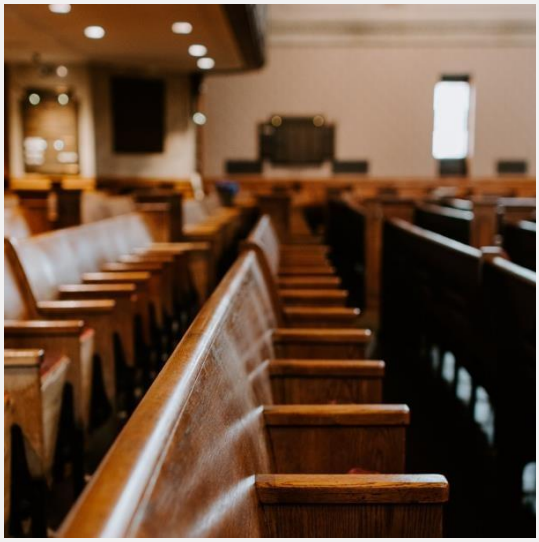

Nuotrauka:
teismo salė

Jeigu savivaldybės darbuotojai
priima blogus sprendimus,
jiems gali reikėti eiti į teismą.
Teismas gali panaikinti
savivaldybės darbuotojų sprendimus.
Tai reiškia, kad savivaldybėms nereikės daryti to, ką
suplanavo daryti savivaldybės darbuotojai.
Tai buvo savivaldybės darbuotojų klaidos.
Pavyzdžiui, savivaldybė neturės statyti naujo
pastato,
jeigu teismas nusprendė,
kad savivaldybės darbuotojai padarė klaidą.

Kas negali dirbti savivaldybėje?

Kai kuriems žmonėms yra draudžiama būti:

- meru,
- savivaldybės tarybos nariu.

Pavyzdžiui, meru negali dirbti žmonės, kurie:

- tarnauja kariuomenėje,
- yra Seimo nariai,
- dirba savivaldybėje.

11 dalis: Lietuvos bankas

Šioje dalyje sužinosite:

- Kas yra Lietuvos bankas?

Kas yra Lietuvos bankas?

Nuotrauka:
Lietuvos bankas

Lietuvos bankas yra institucija,

kuri rūpinasi, pavyzdžiui:

- kad kainos Lietuvoje
  būtų ne per aukštos,
- kad kainos Lietuvoje
  būtų ne per žemos,
- kad bankai Lietuvoje
  sąžiningai veiktų,
- kad Lietuvoje
  gerai veiktų eurai,
- kad Lietuva galėtų sėkmingai pervesti
  pinigus užsienio valstybėms,
- kad Lietuva galėtų sėkmingai gauti
  pinigus iš užsienio valstybių.

Lietuvos bankas bendrauja

su kitais centriniais bankais

ir panašiomis staigomis:

- Europoje,
- visame pasaulyje.

Lietuvos banke dirba:

- Lietuvos banko valdyba,
- Lietuvos banko valdybos pirmininkas,
- kiti darbuotojai.

12 dalis: Valstybės pinigai

Šioje dalyje sužinosite:

- Kas yra valstybės pinigai?
- Kas prižiūri Lietuvos pinigus?

Kas yra valstybės pinigai?

Lietuvos žmonės moka Lietuvai pinigus, kad mūsų valstybė būtų stipri.

Šiuos pinigus vadiname mokesčiais.

Mokesčiai patenka į Lietuvos biudžetą.

Lietuvos biudžetas yra visi pinigai, kuriuos turi mūsų valstybė.

Kiekvienais metais Vyriausybė parengia planą, kuriame yra parašyta, kaip Vyriausybė išleis Lietuvos pinigus.

Seimas turi pasakyti, kad šis planas yra tinkamas.

Tai vadiname biudžeto tvirtinimu.

Taip pat savo atskirą biudžetą turi ir:

- Lietuva,
- kiekviena savivaldybė.

Lietuvos biudžeto pinigai padeda, pavyzdžiui:

- tvarkyti kelius,
- statyti mokyklas,
- atnaujinti ligonines,
- organizuoti didelius renginius.

Todėl šie Lietuvos pinigai padeda mums visiems.

Kas prižiūri Lietuvos pinigus?

Mes visi norime, kad Lietuvos žmonių pinigus valstybė naudotų sąžiningai.

Lietuvos biudžetą prižiūri valstybės kontrolierius. Vadinasi, jis kontroliuoja,

kam Lietuva skiria Lietuvos gyventojų pinigus.

Valstybės kontrolierius prižiūri, ar Lietuva:

- nešvaisto pinigų,
- skiria pinigus tam, kam labiausiai reikia,
- gerai naudoja Lietuvos turtą.

Pavyzdžiui, pastatus, kurie priklauso valstybei.

Kontrolierius kiekvienais metais

surašo visą informaciją:

- kiek tais metais Lietuva išleido pinigų,
- kaip tais metais Lietuva elgėsi su savo turtu.

Šią informaciją kiekvienais metais valstybės kontrolierius pristato Seimui.

Valstybės kontrolierių parenka Prezidentas.

Tada Prezidentas pristato

valstybės kontrolierių Seimui.

Jeigu Seimas pritaria:

- Seimas skiria valstybės kontrolierių.
- Valstybės kontrolierius pradeda dirbti.
- Valstybės kontrolierius dirba 5 metus.
- Tuomet Lietuvos Prezidentas parenka naują valstybės kontrolierių.

13 dalis: Lietuva ir kitos šalys

Šioje dalyje sužinosite:

- Kaip Lietuva bendrauja su kitomis šalimis?
- Kaip Lietuva save saugo?
- Kas yra tarptautinės organizacijos?
- Ką Lietuva galvoja apie karą?
- Kaip Lietuva pasirašo sutartis su kitomis šalimis?
- Kaip Lietuvos piliečiai turi ginti Lietuvą?

Kaip Lietuva bendrauja su kitomis šalimis?

Lietuva kiekvieną dieną sprendžia,

kaip ji nori bendrauti su kitomis užsienio šalimis.

Lietuvai svarbu su kitomis šalimis bendrauti

pagal taisykles, kurios galioja visame pasaulyje,

pavyzdžiui:

- gerbti kitų valstybių laisvę,
- nepulti kitų valstybių,
- ginti savo valstybę,

  jeigu Lietuvą kas nors užpuola,
- saugoti savo valstybės laisvę,
- leisti savo gyventojams spręsti, pavyzdžiui:
  - kaip jie nori gyventi,
  - kur jie nori gyventi.

Ką Lietuva galvoja apie karą?

Lietuva yra prieš karą.

Lietuva nepalaiko valstybių,

kurios puola kitas valstybes.

Lietuva draudžia gyventojams

gerai kalbėti apie karą.

Pavyzdžiui, Lietuva draudžia:

- raginti pulti:
  - kitas valstybes,
  - kitas tautas,
- rašyti tekstus, kuriuose sakome, kad karas yra gerai,
- skelbti reklamas apie karą.

Lietuva draudžia karo propagandą.

Karo propaganda yra tada,

kai kiti žmonės gerai kalba apie karą.

Vadinasi, karo propaganda Lietuvoje yra nusikaltimas.

Nuotrauka:

atominė bomba

Lietuvos teritorijoje negali būti:

- ginklų, kurie gali iš karto sužeisti labai daug žmonių.

  Juos vadiname masinio naikinimo ginklais.

  Toks ginklas, pavyzdžiui, yra atominė bomba,

- karinių stovyklų, kurios priklauso užsienio valstybėms.

  Karinėse stovyklose:

  - gyvena kariai,
  - yra ginklų.

Tokias karines stovyklas vadiname karinėmis bazėmis.

Lietuvoje gali būti tik Lietuvos karinių bazių.

Šiose karinėse bazėse gali dirbti:

- Lietuvos kariai,
- užsienio valstybių kariai, jeigu tos užsienio valstybės yra draugiškos Lietuvai.

Lietuva ir tarptautinės organizacijos

Lietuva gali su kitomis šalimis tartis dėl įvairių klausimų.

Todėl Lietuva su kitomis šalimis:

- susitinka,
- kalbasi apie įvairius klausimus tarptautinėse organizacijose.

Kiekviena tarptautinė organizacija sprendžia skirtingus klausimus.

Pavyzdžiui:

- Jungtinių Tautų organizacija saugo žmogaus teises,
- UNESCO organizacija saugo:
  - senus miestus,
  - senus pastatus,
  - gražią gamtą,
- UNICEF organizacija saugo vaikus,
- NATO organizacija leidžia palaikyti taiką, vadinasi, apsisaugoti nuo karo.

Nuotrauka:
Jungtinių Tautų pastatas

Lietuva priklauso visoms šioms Tarptautinėms organizacijoms:

- Jungtinėms Tautoms,
- UNESCO,
- UNICEF,
- NATO.

Vadinasi, Lietuva yra šių tarptautinių organizacijų narė.

Vadinasi, Lietuvos nuomonė šiose organizacijose yra tokia pat svarbi, kaip ir kitų valstybių nuomonės.

Nuotrauka:
Europos Sąjungos vėliava

Lietuva gali dalyvauti tik tose tarptautinėse organizacijose, kurios:

- nekenkia Lietuvai,
- nekelia pavojaus Lietuvos laisvei,
- netrukdo Lietuvos tikslams, pavyzdžiui, netrukdo Lietuvai likti Europos Sąjungoje.

Europos Sąjungą sudaro 27 valstybės, pavyzdžiui:

- Vokietija,
- Ispanija,
- Švedija,
- Lenkija.

Europos Sąjunga rūpinasi žmonių laisve.

Todėl Lietuva negali dalyvauti tose tarptautinėse organizacijose, kurios, pavyzdžiui:

- ragina karą,
- ragina skriausti žmones.

Lietuvos sutartys su kitomis šalimis

Lietuvos valstybė dažnai tariasi

su kitomis valstybėmis, pavyzdžiui:

- su Latvija,
- su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis,
- su Europos Sąjungos valstybėmis.

  Pavyzdžiui, su Lenkija.

Lietuva su kitomis valstybėmis tariasi

dėl įvairių klausimų, pavyzdžiui:

- kaip valstybės gali viena kitai padėti,
- kaip valstybės gali kartu

  gintis nuo pavojų, pavyzdžiui, karo.

Jeigu valstybės susitaria dėl kokio nors klausimo,

valstybės pasirašo tarptautinę sutartį.

Tarptautinė sutartis reiškia, kad susitarė:

- dvi valstybės,
- trys valstybės,
- dar daugiau valstybių.

Tarptautinė sutartis yra tam tikros taisyklės, kurių susitaria laikytis valstybės,
kai pasirašo sutartį.
Jei tos valstybės laikysis taisyklių,
joms bus lengviau draugiškai bendrauti.

Lietuvoje daug tarptautinių sutarčių patvirtina Lietuvos Seimas.
Tik tada tos tarptautinės sutartys
pradeda galioti.
Nuo to laiko:

- Lietuva ir
- šalis, su kuria Lietuva pasirašė sutartį,

turi laikytis taisyklių,
kurios yra parašytos sutartyje.

Seimas taip pat gali atmesti
tarptautines sutartis.
Tai reiškia, kad:

1. Seimas nesutinka su tais sprendimais.
2. Tuomet sutartis negalios.

Seime dirba žmonės,
kuriuos per rinkimus išrenka
Lietuvos piliečiai.

Seimas patvirtina arba atmeta tokias Lietuvos tarptautines sutartis:

- jei reikia kartu nuspręsti,

  ar pakeisti Lietuvos teritoriją,

  pavyzdžiui, jeigu Lietuva:

  - pamažės,
  - padidės,

- jei reikia kartu nuspręsti,

  kaip Lietuvai bendrauti

  su kitomis valstybėmis, pavyzdžiui:

  - kaip valstybės padės viena kitai,
  - kaip valstybės gins viena kitą,

- jei reikia kartu nuspręsti,

  kaip išlaikyti taiką, vadinasi, kaip:

  - nebekariauti,
  - nebegrasinti kitiems,

- jei reikia kartu nuspręsti:

  - kuriose valstybėse bus Lietuvos karių,
  - ką šie Lietuvos kariai veiks kitose valstybėse,

- jei reikia kartu nuspręsti apie ekonomines sutartis. Ekonominė sutartis yra sutartis, kurioje yra parašytas susitarimas dėl pinigų. Pavyzdžiui, susitarimas apie tai, kaip Lietuva ir kitos valstybės viena kitai padės pinigais.

Visas šias tarptautines sutartis tarp Lietuvos ir kitų valstybių peržiūri Seimas.

Kartais Seimas gali patvirtinti tarptautines Lietuvos sutartis ir apie kitus klausimus.
Tada apie tai būna parašyta:

- įstatymuose,
- tarptautinėse sutartyse.

Kai Seimas pritaria tarptautinėms sutartims, šios sutartys Lietuvai tampa tokios pat svarbios, kaip Lietuvos įstatymai. Tai yra taisyklės, kurių reikia laikytis.

Kaip Lietuvos piliečiai turi ginti Lietuvą?

Jeigu Lietuvą puls kokia nors kita valstybė, tuomet Lietuvos piliečiai turės ginti Lietuvą. Ginti savo valstybę nuo priešo karių yra kiekvieno Lietuvos piliečio:

- teisė,
- pareiga.

Teisė reiškia, kad jis gali ginti Lietuvą. Pareiga reiškia, kad jis privalo ginti Lietuvą.

Kai kurie Lietuvos piliečiai turi mokytis, kaip:

- kariauti,
- ginti savo valstybę.

Tai vadiname karo tarnyba.

Šie žmonės tarnauja Lietuvai. Karo tarnybą turi atlikti, pavyzdžiui, vyresni nei 18 metų vyrai.

Vadinasi, jie turi išmokti, kaip apginti Lietuvą.

Kas sprendžia, kaip ginti Lietuvą?

Jeigu:

- Lietuvai kyla pavojus,
- Lietuvą puola kita valstybė,

reikia spręsti svarbius klausimus,

kaip ginti Lietuvą.

Pavyzdžiui:

- kiek karių nusiųsti
  prie Lietuvos sienos su kita valstybe,
- kokias žinias pranešti
  Lietuvos gyventojams.

Valstybės gynimo taryba sprendžia,

kaip ginti Lietuvą.

Šią Tarybą sudaro:

- Lietuvos Prezidentas,
- Ministras Pirmininkas,
- Seimo Pirmininkas, kuris vadovauja Seimui,
- Krašto apsaugos ministras,
  kuris rūpinasi gynybos klausimais,
- kariuomenės vadas,
  kuris vadovauja Lietuvos kariams.

Šiai Valstybės gynimo tarybai vadovauja

Lietuvos Prezidentas.

Kas vadovauja Lietuvos kariuomenei?

Lietuvos kariuomenę sudaro, pavyzdžiui:

- Lietuvos kariai Lietuvoje,
- Lietuvos kariai laivuose.

  Šiais laivais kariai plaukioja jūroje.

Jeigu Lietuvą užpuls,

šie kariai gins Lietuvą.

Todėl visus šiuos žmones vadiname

valstybės ginkluotosiomis pajėgomis.

Valstybės ginkluotųjų pajėgų pagrindinis vadas yra Lietuvos Prezidentas.

Vadinasi, Lietuvos Prezidentas paskelbia,

kada Lietuvos kariuomenė

turi pradėti gintis nuo priešų.

Klausimus apie valstybės ginkluotąsias pajėgas taip pat sprendžia:

- Vyriausybė,
- kariuomenės vadas,
- Krašto apsaugos ministras.

Krašto apsaugos ministru gali būti tik tas žmogus, kuris tuo metu nedirba kariu.

Ką darytų Seimas,
jei Lietuvą užpultų kita šalis?

1. Seimas galėtų paskelbti karo padėtį. Taip Seimas apie karą praneštų visiems Lietuvos gyventojams.
   Karo padėtis reiškia,
   kad dvi valstybės kariauja.
   Tada šios valstybės
   tarpusavyje nebendrauja.

2. Seimas galėtų paskelbti mobilizaciją.
   Vadinasi, Seimas apie mobilizaciją praneštų visiems Lietuvos gyventojams.
   Mobilizacija reiškia, kad valstybė
   visas savo jėgas skiria pasiruošti karui,
   pavyzdžiui:
   - kviečia kariauti vyrus,
     kuriems yra daugiau nei 18 metų ir
     mažiau nei 55 metai,
   - kviečia kariauti moteris,
     kurios mokėsi kariauti.

Taip pat karui ruošiasi ir valstybės įstaigos.

3. Seimas galėtų nuspręsti,
   kad reikia panaudoti
   ginkluotąsias pajėgas.

Ginkluotosios pajėgos yra
Lietuvos kariai.
Vadinasi, Seimas gali nuspręsti,
kada Lietuvos kariams reikia pradėti kariauti.

Lietuva taip galėtų padėti ir
kitoms Lietuvai draugiškoms valstybėms, jeigu
kas nors jas užpultų.
Draugiškos valstybės yra tos,
kurios maloniai bendrauja su Lietuva.

Ką darytų Prezidentas,
jei Lietuvą užpultų kita šalis?

Jei Lietuvą užpuola kita šalis, Lietuvos

Prezidentas:

- greitai priima sprendimą,
  kad reikia gintis nuo tų,
  kurie užpuolė Lietuvą,
- įveda karo padėtį, vadinasi,
  paskelbia, kad:
  - Lietuvoje arba
    kurioje nors Lietuvos dalyje
    vyksta karas,
- skelbia mobilizaciją,
  vadinasi, šaukia žmones ginti Lietuvą.

Nuotrauka:

Seimo susirinkimas

Šiuos sprendimus Prezidentas teikia Seimui.

Seimas juos nagrinėja savo posėdyje.

Seimo posėdis yra susirinkimas, kuriame:

- susirenka dauguma Seimo narių,
- Seimo nariai sprendžia
  svarbius klausimus.

Seimo nariai tokiame posėdyje nusprendžia:

- ar pritaria,
- ar nepritaria

Prezidento pasiūlymams.

Pavyzdžiui, Seimo nariai nusprendžia, ar Lietuvai tikrai reikia šaukti gyventojus į karą, jeigu taip pasiūlo Prezidentas.

Ką daryti, jeigu rinkimai turi vykti tada, kai valstybė kariauja?

Kai valstybė kariauja, žmonėms yra labai sunku balsuoti rinkimuose, nes, pavyzdžiui:

- daug žmonių slepiasi nuo priešų ir negali ateiti balsuoti,
- priešai gali trukdyti surengti rinkimus.

Nuotrauka:
Seimo susirinkimas

Todėl tada Seimas arba Prezidentas nusprendžia, kad:

- Seimas,
- Prezidentas,
- savivaldybių tarybos

gali toliau dirbti iki kitų rinkimų.

Kai karas baigiasi, rinkimai vėl gali vykti.

Rinkimai turi būtinai įvykti per 3 mėnesius po karo. Tada Lietuvos piliečiai:

- balsuoja rinkimuose,
- išrenka naujus žmones, kurie sprendžia svarbiausius Lietuvos klausimus.

Kas yra nepaprastoji padėtis?

Nuotrauka:
stipri audra

Valstybėje gali įvykti įvairių nelaimių, pavyzdžiui:

- gali labai stipriai lyti,
- gali sprogti atominė elektrinė,
- gali būti labai karšta.

Tuomet Lietuvos žmonėms gali kilti įvairių pavojų.

Tada Seimas gali paskelbti nepaprastąją padėtį:

- visoje Lietuvoje arba
- tam tikroje Lietuvos dalyje, kur įvyko nelaimė.

Nuotrauka:
Seimo susirinkimas

Pavyzdžiui, jeigu Klaipėdoje:

- labai stiprus vėjas,
- audra apgadina namus,
- vanduo užlieja gatves,

Seimas gali įvesti nepaprastąją padėtį.

Tai reiškia, kad, pavyzdžiui:

- žmonės turės palikti tą vietą,

  kur paskelbta nepaprastoji padėtis,

- žmonėms bus draudžiama

  vaikščioti ar važiuoti ten,

  kur didžiausias pavojus.

Nepaprastoji padėtis gali trukti iki pusės metų.

Nepaprastoji padėtis trunka tiek,

kiek tęsiasi tam tikros nelaimės.

Pavyzdžiui, nepaprastoji padėtis

prie Lietuvos sienos

tęsėsi labai ilgai.

Iš Baltarusijos į Lietuvą

mišku bandė patekti migrantai.

Tačiau jie neturėjo leidimų atkeliauti į Lietuvą.

Migrantai yra žmonės,

kurie iškeliavo iš savo valstybės

ir nori gyventi kitoje šalyje.

Tai sukėlė daug nelaimių:

- Lietuvai,
- migrantams,
- migrantų šeimoms.

Nuotrauka:
Seimo susirinkimas

Seimas priima sprendimą,
ar skelbti nepaprastąją padėtį.
Jeigu Seimas tuo metu neturi posėdžių,
Prezidentas gali priimti sprendimą
paskelbti nepaprastąją padėtį.

Tada Prezidentas šaukia neeilinę Seimo sesiją. Tai reiškia, kad Prezidentas kreipiasi į Seimą.
Tada Seimo nariai nusprendžia:

- ar pritaria Prezidento sprendimui,
- ar nepritaria Prezidento sprendimui.

Vadinasi, Seimas gali:

- patvirtinti nepaprastąją padėtį,
- panaikinti nepaprastąją padėtį.

Nepaprastoji padėtis pasibaigia,
kai Lietuvoje vėl saugu gyventi.
Nepaprastąją padėtį nustato įstatymas.
Vadinasi, yra valstybės įstatymas, kuris
nurodo, kaip elgtis,
jeigu Lietuvoje prasideda nepaprastoji padėtis.

14 dalis: Konstitucija

Šioje dalyje sužinosite:

- Kaip galima keisti Konstituciją?
- Kas gali keisti Konstituciją?
- Kada draudžiama keisti Konstituciją?
- Kas yra referendumas?
- Kaip Seimas gali keisti Konstituciją?
- Kaip patvirtinti naujas taisykles?

Kaip galima keisti Konstituciją?

Pasaulis keičiasi kiekvieną dieną. Todėl kai kurie įstatymai pasensta. Juos reikia pakeisti naujais įstatymais. Nauji įstatymai kartais gali būti geresni negu seni įstatymai.

Todėl galima keisti Konstituciją.

Vadinasi, Konstitucijoje gali:

- atsirasti naujų taisyklių,
- išnykti senos taisyklės.

Kas gali keisti Konstituciją?

Galima pasiūlyti pakeisti tai, kas parašyta Konstitucijoje. Siūlyti keisti Konstituciją gali:

- Lietuvos žmonės,
- bent 36 Seimo nariai, kurie kartu dėl to susitarė.

Nuotrauka:
Seimo susirinkimas

Tai reiškia, kad

- Lietuvos žmonės arba
- bent 36 Seimo nariai kartu

gali Seimui pateikti

savo pasiūlymą keisti Konstituciją.

Tada Seimo nariai nuspręs,

ar reikia keisti tas taisykles.

Jeigu daug Seimo narių sutiks,

Konstitucija pasikeis.

Tuomet šios naujos taisyklės pradės

veikti visoje Lietuvoje.

Nuotrauka:

Seimo susirinkimas

Kada draudžiama keisti Konstituciją?

Kartais negalima keisti Konstitucijos, pavyzdžiui, tada:

- negalima siūlyti pridėti naujų taisyklių,
- negalima siūlyti atšaukti senų taisyklių.

Mes negalime keisti Konstitucijos, jeigu Lietuvai atsirado pavojus.

Pavyzdžiui:

- kai Lietuvoje vyksta karas,
- kai Lietuvoje paskelbė nepaprastąją padėtį. Tada reikia labai saugoti Lietuvą nuo kitų pavojų, pavyzdžiui, nuo priešo karių.

Konstitucija padeda visiems palaikyti tvarką, pavyzdžiui:

- kai Lietuvoje yra daug pavojų,
- kai Lietuvos žmonės išsigąsta nelaimių.

Konstitucijoje yra parašyta,

- ką galima daryti Lietuvoje,
- ką reikia daryti Lietuvoje, jei kyla pavojus.

Todėl Konstituciją galime keisti tik tada, kai Lietuvoje yra saugu.

Kas yra referendumas?

Referendumas būna tada, kai
valdžia pakviečia
Lietuvos piliečius kartu nuspręsti
apie svarbiausius valstybės klausimus.
Referendume žmonės gali balsuoti.
Referendumas įvyks,
jeigu jame norės dalyvauti
labai daug žmonių.
Organizuoti referendumą gali pasiūlyti:

- Seimas,
- Lietuvos piliečiai.

Tada Lietuvos žmonės galės
balsuoti referendume:

- pritarti naujai taisyklei arba
- atsisakyti naujos taisyklės.

Nuotrauka:
Seimo susirinkimas

Kaip Seimas gali keisti Konstitucijos taisykles?

Seimas gali keisti Konstitucijos taisykles ir be referendumo:

- Tada Seimas turi balsuoti du kartus.
- Antrą kartą Seimas turi balsuoti,
  kai praėjo 3 mėnesiai po pirmo balsavimo.

Taip Seimas nusprendžia,
ar keis Konstitucijos taisykles.

Tačiau jeigu Konstitucijos taisyklė yra apie:

- Lietuvos valstybę arba
- Konstitucijos keitimo taisykles,

yra būtinas referendumas.
Tai reiškia, kad šias Konstitucijos taisykles gali pakeisti tik Lietuvos žmonės.
Jie turės balsuoti referendume,
ar nori keisti šias Konstitucijos taisykles.
Seimas šių Konstitucijos taisyklių pakeisti negali.

Kaip patvirtinti naują Konstitucijos taisyklę?

Jeigu Seimas nusprendė pakeisti Konstituciją,

Prezidentas taip pat turi pasakyti,

ar pritaria.

Jeigu Prezidentas pritaria keisti Konstituciją,

jis turi pasirašyti įstatymą.

Šį įstatymą priima Seimas.

Šiame įstatyme rašoma,

kas pasikeis Konstitucijoje.

Jeigu Prezidentas pasirašo šį įstatymą,

jis turi įstatymą oficialiai paskelbti visai Lietuvai. Tik

tada įstatymas įsigalios.

Vadinasi, taip Konstitucijoje atsiras naujų taisyklių.

Jos pradės galioti po 1 mėnesio arba vėliau.

Tekstą lengvai suprantama kalba parengė:

- Gabrielė Marija Baltrušytė,
- Miglė Baltrūnaitė,
- Agnė Župerkaitė.

Tekstą išbandė:

- Teresa Paščenko,
- Lina Bielinytė,
- Vilma Baškytė,
- Ingrida Olševskytė**.**

Konsultavo ir teisės klausimais patarė:

- Prezidento Teisės grupės patarėjas Pranas Žukauskas.

© Europos lengvai suprantamos kalbos logotipas: „Inclusion Europe“.

Daugiau informacijos rasite čia: https://www.inclusion-europe.eu/easy-to-read

Iliustracijų šaltiniai:

- Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija
- www.lt.wikipedia.org/wiki/Lietuvos_Respublikos_Konstitucija#/media/Vaizdas:Constitution_of_Lithuania_(cover).jpg (Konstitucijos iliustracija)
- https://lt.wikipedia.org/wiki/Lietuvos_Respublikos_Seimas#/media/Vaizdas:Baltijas_Asamblejas_31.sesija_Viņā_(8169253176).jpg (Seimo susirinkimo nuotrauka)
- https://lt.wikipedia.org/wiki/Lietuvos_policija#/media/Vaizdas:Policija,_Lithuania_(2019)_-_Peugeot_van_(2).jpg (Policijos automobilio nuotrauka)
- https://lt.wikipedia.org/wiki/Lietuvos_bankas#/media/Vaizdas:LB_by_Augustas_Didzgalvis.jpg (86 psl.)
- www.unfold.com
- www.vecteezy.com
- www.pexels.com/photo